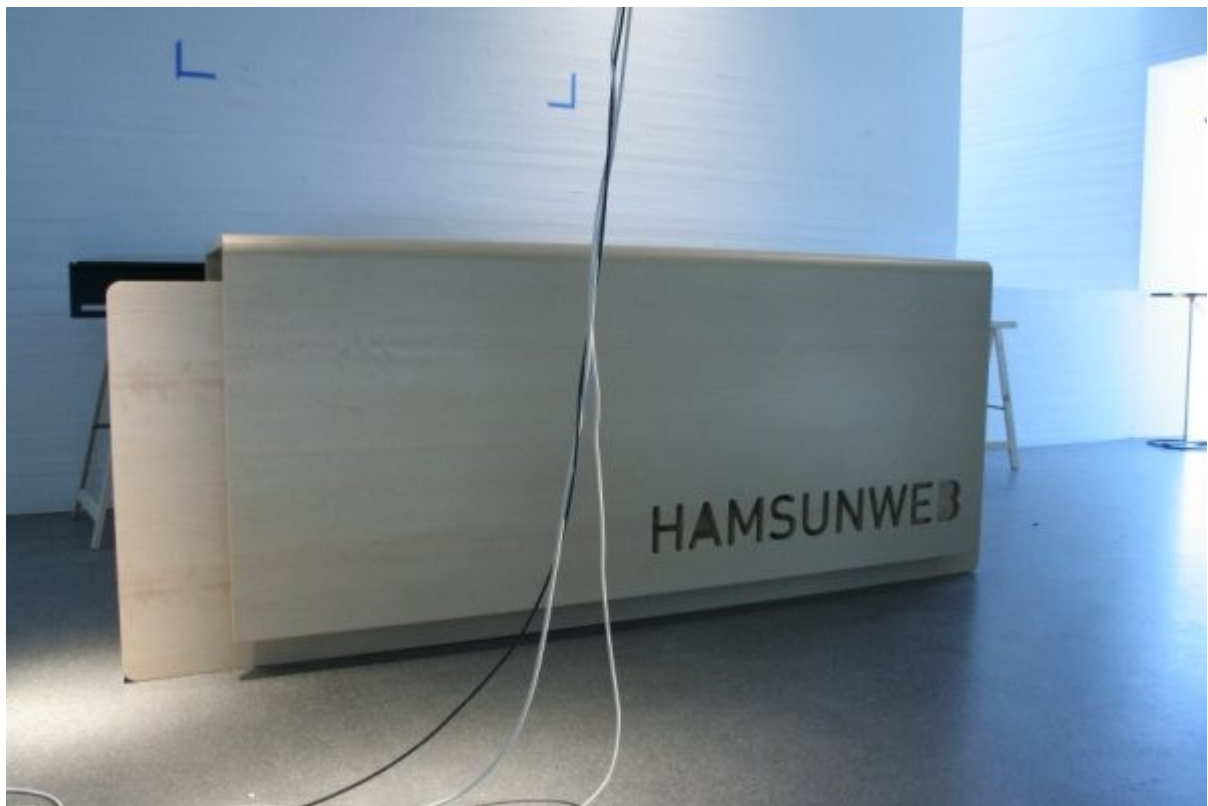

HAMSUN – NYTT

Hamsun-Selskapets informasjonsblad

Nr. 1 2010

En sniktitt på juniutstillinga, sett fra et elevperspektiv. Foto: Anja Borg

Leder

I og med at jeg har litt spalteplass, som nylig redaktør, benytter jeg likeså godt anledningen til å fortelle medlemmene litt om meg selv, for eksempel at jeg er lektor i norsk og Hamsunentusiast, en blanding som var nok til å forlate Trondheim til fordel for Hamarøy sommeren 2008. Det å kunne undervise i norsk og jobbe med min ungdoms favorittforfatter, rettet mot elever i videregående skole, var så forlokkende at jeg kjøpte hus her oppe, usett. Dette litt impulsive valget, tror jeg Hamsunentusiaster rundt om kan kjenne seg igjen i, vi er nok en gjeng sære romantikere. I forlengelsen av denne tanken, ønsker jeg å gi dere medlemmer spalteplass, jeg vet det finnes mange spennende, rare og kunnskapsrike medlemmer som kunne bidratt med mye viten. Send meg bidrag om du ønsker å være det medlemmet som ytrer deg i ”Entusiastens hjørne” i neste nummer av Hamsun-Nytt.

Så tilbake til entusiasten i meg, hva er det som er så forlokkende med å bruke Hamsun i undervisningen? Hvorfor egner Hamsuns tekster seg spesielt godt i klasserommet? Fordi tekstene hans regnes som en del av den litterære kanon? Fordi vi skal gi elevene et minimum av dannelse? Fordi vi har Hamsunsenteret, barndomshjemmet, Skogheim, prestegårdsruinene og Hamsundagene? Nei, ikke nødvendigvis derfor. Hamsuns tekster handler om så mye mer, de handler om identitet og forståelse, de handler om å være menneske på godt og vondt, de handler om språklige lykketreff. Når mine elever, som kanskje til og med ikke er spesielt glade i å lese skjønnlitteratur, skriver i sine tolkninger eller forteller i litterære samtaler at Sult trigger dem og får dem til å smile når de egentlig ikke skal, når de egentlig skal føle medynk eller frustrasjon, ja da blir teksten høyst levende og aktuell, tenker jeg. Da skjer det en dynamisk prosess hos leseren som han eller hun reflekterer rundt, og denne refleksjonen fører ofte til en erkjennelse hos elevene om at det er *språket og rytmen* hos Hamsun som skaper disse motsetningene hos dem. Mitt inntrykk er at en slik erkjennelse fører til at de ønsker å lese mer om og av Hamsun.

I år, som i fjor, har jeg satt Sult og Skråninga på pensum hos elevene. Sistnevnte er skrevet av Carl Frode Tiller, og kom ut i 2003. Carl Frode Tiller har uttalt i flere intervju at han er inspirert av Hamsun og særlig av Sult, noe man helt klart ser i Skråninga. Her er mye intertekstualitet, og man kan også kjenne den litt smertefulle grunnstemningen i begge bøkene. Jeg anbefaler medlemmene å lese Skråninga, om dere allerede ikke har gjort det. <http://www.cftiller.no/>

Som en del av undervisningsopplegget, har elevene laget frysbilder ut fra ulike sitater i både Sult og Skråninga. Jeg utfordrer medlemmene til å prøve å gjette hvilken bok og hvilket sitat de to bildene etter ”Even Arntzen har ordet”, er hentet fra. Dette nummeret inneholder også to fordypningsoppgaver, skrevet av tredjeklasseelevne mine, Borghild Otelie Aasebøstøl og Vegard Bredal Olsen. De har fordypet seg i noe ved Hamsun som interesserer dem, og jeg er imponert. Jeg håper alle medlemmene vil besøke skolens hjemmeside, under Knut Hamsun ikonet, ligger bilder og artikler knyttet til Hamsunrelaterte prosjekter, blant annet turen til St. Petersburg. <http://www.hamsun.vgs.no/artikkel.aspx?Mid1=246&AId=10718>

God lesning!

Vibeke Groven
redaktør
Vibeke.groven@nfk.no

Even Arntzen har ordet

Hamsun-nytt: i går, i dag og i morgen

Det er faktisk over 20 år siden første nummer av Hamsun-Selskapets medlemsblad, Hamsun-nytt, så dagens lys. Vel, egentlig er det vel en aldri så liten overdrivelse å kalle det et "blad", men første gang denne publikasjonen forelå var iallfall i 1988, samme året som Hamsun-Selskapet ble stiftet, som en svært enkel kjøkkenbenk-trykksak bestående av et dobbeltsidig A4-ark med små og store nyheter om Hamsun-Selskapets aktiviteter og arrangementer og annet Hamsun-relevant stoff.

Initiativstaker og redaktør av Hamsun-nytt i perioden 1989 til 2001 var den utrettelige ildsjelen Nils Magne Knutsen, som i disse årene også var leder av Hamsun-Selskapet. Fra og med 2002 ble redaktøransvaret overlatt til Knut Hamsun videregående skole (KHvgs), og første redaktør ut var Kathrine Fosshei (2002-2004), etterfulgt av Elke Kriehn (2004-2008). I årene etter at Hamsun-nytt fikk redaktørsete ved KHvgs vokste Hamsun-nytt til å bli en langt mer omfangsrik og layoutmessig profesjonell publikasjon, siste året lå antallet sider i snitt på 20, i A5-format. Forsiden og baksiden var dessuten trykket i farger. Siste nummer av Hamsun-nytt kom i desember 2008.

At det er gått så lang tid siden forrige nummer er meget beklagelig, og ansvaret ligger utvilsomt hos Hamsun-Selskapets styre og særlig hos meg som leder av Selskapet. Ikke at det er noen fullgod unnskyldning, men til mitt forsvar vil jeg likevel anføre at jubileumsåret 2009 var et ekstremt hektisk år, med svært mye reisevirksomhet for mange av oss Hamsun-aktører, selv hadde jeg i fjor et femti-talls Hamsun-oppdrag i inn- og utland. Morsomt og meget givende, selvsagt, men også svært tidkrevende.

Men nå er altså Hamsun-nytt på beina igjen, ny redaktør er Vibeke Groven ved KHvgs, og "nye" Hamsun-nytt er ikke bare et organ for Hamsun-Selskapet, men også Hamsunsenteret og KHvgs. Nå som før tar vi sikte på fire utgivelser i året. Vi har også drøftet mulighetene for at Hamsun-nytt, i framtida, skal kunne bli en ren nettpublikasjon, et elektronisk produkt i pdf-format. Dette har utvilsomt sine store fordeler, man vi kunne boltre seg i fargebilder og sidetall på en helt annen måte enn tidligere, til minimale kostnader. Men før vi (eventuelt) gjør framtidige Hamsun-nytt til en ren Internett-utgivelse, må vi først danne oss et bilde av hvor mange av Hamsun-Selskapets medlemmer som har tilgang til Internett. Derfor oppfordrer vi på nytt alle Selskapets medlemmer om å sende en e-post, merket "E-

postregistrering" til polden@hamsun-selskapet.no for at vi skal få laget en e-postliste over medlemmene. Så inntil videre vil også "nye" Hamsun-nytt sendes ut som vanlig post til Selskapets medlemmer.

På vegne av Hamsun-Selskapets styre vil jeg uttrykke store glede over at Hamsun-nytt igjen er oppe og går. Jeg vil også benytte anledningen til å takke både Hamsunsenteret og KHvgs for den upåklagelige samarbeidsviljen, og ikke minst ønske den nye redaktøren, Vibeke Groven, lykke til med arbeidet.

Even Arntzen

Styreleder Hamsun-Selskapet

Sult eller Skråninga? Hvilket sitat?

Helga Wiik, Hamsun-pionér og Hamsun-entusiast

Tekst: Nils M. Knutsen

Da de første Hamsundagene ble dratt i gang i 1982, var det flere lokale ildsjeler som fikk oss tilreisende entusiaster til å føle oss velkommen - styreleder Alf-Einar Øien, kultursjef Kolbjørn Halmøy, teaterleder May Valle, lokalhistoriker Leif Gaarder, o. fl. Og så var det altså denne allestedsnærværende adjunkten fra Vestlandet, Helga Wiik, alltid travelt opptatt på et eller annet kontor, alltid med mange kommunale tråder i sine blide hender, og alltid forekommende, alltid lavmælt og alltid rolig midt oppe i flokken av høgmælte og oppskjorta nordlendinger.

Hva som egentlig var hennes funksjon de første årene, står for meg som ganske gåtefullt, for jeg synes å huske at hun var med overalt.

Om dagen solgte hun billetter, administrerte sightseeing for gjester, ordnet transport fra Bodø, ordnet overnattinger, bestilte blomsterbuketter, sjekket lunsjservering, ordnet reiseregninger

og diett penger, hengt opp plakater, reklamerte for konserter og kunstutstillinger, planla stiftelsen av et Hamsun-Selskap, ja, i det hele tatt drev hun en ganske allsidig og hektisk virksomhet. Og når vi om kvelden gikk på festaften i aulaen, dukket hun opp som elegant og vel forberedt konferansier på alle språk, og fortsatt var ikke hennes dag slutt, for etter midnatt hendte det at hun tok alle tilreisende gjester med seg hjem og serverte nattmat til hele flokken.

At hun var så anvendelig og så dyktig i så mange funksjoner, var i og for seg imponerende nok, men for oss tilreisende var likevel ikke det det viktigste. Nei, det som for meg og for mange andre var enda viktigere, var i det lange løp hennes menneskelige varme, hennes evne til å få oss tilreisende til å føle oss hjemme, føle oss velkommen, føle at noen i kommunen satte pris på at vi hver på vår kant satt der året igjennom og interesserte oss for hva som foregikk på Hamarøy.

Etter at den hektiske Hamsun-uka var over og vi alle dro hjem til vårt, fortsatte nemlig Helga å ta vare på oss. Nå ble den kontakten som var skapt på Hamarøy, bekreftet og bygget ut, nå kom de hyggelige telefonsamtalene, nå kom blomstene til bursdagene, nå kom julekortene, nå kom de oppmerksomme tilbakemeldingene i forbindelse med at man kanskje hadde skrevet noe i avisen eller sagt noe i radio. Sakte, men sikkert ble man vevd inn i en inspirerende følelse av å være med i et team, en følelse av at man virkelig *deltok* i noe og at man hele tida var informert om hva som foregikk og var *en del* av det som foregikk, av de diskusjonene som ble holdt og de planene som ble lagt.

To grunnleggende spørsmål reiser seg i denne forbindelse:

For det første: Hvordan skaper man et godt nettverk?

Og for det andre: Hvorfor er det så mange ledere og mellomledere som ikke får det til?

Hvordan skaper man relasjoner som varer i år etter år, ja, som varer selv om slitasjen og materialtrettheten begynner å gjøre seg gjeldende, og man begynner å tenke at det jo faktisk også fins andre steder enn Hamarøy å interessere seg for, andre steder å tilbringe en uke av sommerferien, andre prosjekter å jobbe gratis for. Ikke minst i forbindelse med en såpass omstridt skikkelse som Knut Hamsun er det ganske lett å havne i strid og uenighet, og lett å bli både frustrert og oppgitt, og nettopp da er det at det gode nettverket, den forpliktende fellesskapsfølelsen, får en til å fortsette.

Er det da dette julekortet hvert år som har fått meg til å engasjere meg såpass iherdig for Hamsun-aktiviteten på Hamarøy?

For å sette saken på spissen, så kan jeg godt si at joda, det der julekortet kan faktisk være ganske viktig, vel å merke dersom det er en del av en *kontinuerlig* kommunikasjon, ikke bare et krampaktig skippertak.

Selvsagt er det den store felles saken, i dette tilfelle Knut Hamsuns forfatterskap, som er det viktigste. Men også store saker trenger smurning i maskineriet. Også et brennende engasjement trenger tilbakemeldinger. Også ildsjeler trenger påfyll av varme!

Hamsunarbeidet på Hamarøy har vært omgitt av mye strid, men også av mye entusiasme. Denne entusiasmen er gjennom snart 30 år blitt holdt ved like av mange. For meg - og trolig for atskillige andre - står i den sammenheng Helga Wiik i første rekke. Med sin lavmælte omtanke, sin blide lojalitet og sin slitesterke optimisme har hun bidratt sterkt til å gjøre Hamsundagene på Hamarøy til selvfølgelig deler av våre liv, til noe vi bare elsker å delta i, noe vi bare *må* komme tilbake til gang etter gang etter gang etter gang.

Det står flinke folk klare til å overta Helgas mange roller, og vi som er tilreisende til Hamarøy, er klare til å samarbeide med dem. Men ingen er som Helga, og når hun nå slutter, blir det et stort tomrom.

Takknemlig hilsen fra
Nils M. Knutsen

Hamsuns forelskede menn

Norsk hovedmål, fordypningsoppgave

Skoleåret 2009/2010

Borghild Otelie Aasebøstøl

*«- Jeg elsker tre ting, sier jeg så.
Jeg elsker en kjærlighetsdrøm jeg hadde den gang,
jeg elsker dig
og jeg elsker denne plet jord.
Og hvad elsker du mest?
Drømmen.» (Pan)*

Innholdsfortegnelse

1.0 Innledning.....	s.3
2.0 Hamsuns forelskede menn.....	s.3
• «Av løytnant Glahns papirer».....	s.4
• Møllersønnen Johannes.....	s.5
3.0 Kvinneidealet	s.6
3.1 Hamsuns kvinner.....	s.7
3.2 Hamsun og Lous.....	s.7
3.3 Knut og Marie.....	s.8
4.0 Den forelskede Hamsun/Avslutning.....	s.9
Kildeliste.....	s.10

1.0 Innledning

Knut Hamsun (1859-1952) regnes som en av Norges største forfattere. I sine verker tar Hamsun for seg deler av menneskesinnet som kan være vanskelig å forklare. I denne oppgaven ønsker jeg å gå nærmere inn på Hamsuns evne til å beskrive et av verdens største mysterier; *forelskelsen*. Spørsmålet er: Har Hamsun diktet opp hvert enkelt forhold og hver følelse i sine romaner – eller har han lagt sitt eget hjerte og sine egne forhold i hver enkelt forelsket mann?

Ved å ta utgangspunkt i de mannlige protagonistene i noen Hamsuns ungdomsverker; løytnant Thomas Glahn (Pan, 1894) og Johannes Møller (Victoria, 1898) og sammenligne deres forelskelser med Hamsuns egne relasjoner til kona Marie Hamsun (d. Andersen) og pianolærerinnen Lulli Lous. Jeg vil lete etter likhetstrekk mellom Hamsun selv og hans oppdiktete beilere. For å komme til bunns i Hamsuns forhold til Marie og Lulli bruker jeg utdrag av Hamsuns brev til de to nevnte kvinnene. Grunnet Knut Hamsuns ivrige brevskrivning til sine kjærester, undersøker jeg bare et fåtall av brevene som han skrev. Disse brevene blir valgt fra et tidlig stadium i deres møter – fordi disse brevene vil representere forelskelsen i større grad enn det fastsatte parforholdet. Arbeidsmetodikken har vært å lese og analysere Hamsuns verker og brev sammen med medelev Tarjei Nordnes. Vi har diskutert funnene våre og sammenlignet dem – til stor fornøyelse.

I tillegg har vi kontaktet og stilt spørsmål til litteraturformidler Ronald Altinius og skuespiller Rune Løding om Hamsun, hans karakterer og deres troverdighet. Vi har også kontaktet Eivind Røssak ved Nasjonalbiblioteket for å få informasjon om Hamsuns brev til Lulli Lous. Utover dette har jeg og Tarjei jobbet hver for oss.

2.0 Hamsuns forelskede menn

Da Hamsun begynte sin beiling til skuespillerinne Marie Andersen tidlig 1900-tallet, var brevskrivning som var det beste middelet for å holde kontakten med sin kjære etter første møte. I et brev til Marie skrevet i april 1908, bekjenner Hamsun sine følelser for henne:

«Marie min, jeg er din så inderlig. Jeg elsker, elsker dig, jeg sier det av hele min Sjæl. Og Gud velsigne dig fordi jeg har faat treffe dig i Livet.»

I bøkene *Victoria* (1898) og *Pan* (1894) møter vi gjennom to svært forskjellige menn den samme lidenskapen som Hamsun beskriver i sitt brev til Marie. Litteraturformidler Ronald Altinius påpeker motsetningene i Johannes Møller og løytnant Glahn. Johannes har levd hele sitt liv utestengt fra sosieteten og søker anerkjennelse og oppmerksomhet fra samfunnets høyere klasser gjennom sitt forfatterskap. Løytnant Glahn på sin side, flykter fra samfunnet – ut i naturens skjønnhet og ensomheten. De drives av helt forskjellige verdier – men samles i et område:

Det tragikomiske i deres forelskede natur. De møter begge kvinner som setter hjertene deres i brann og som tar fra dem all forstand.

2.1 «Av løytnant Thomas Glahns papirer»

Pan (1894) omhandler løytnant Thomas Glahns flukt fra samfunnslivet. Boken er skrevet som Glahns egne notater fra sin tid i en skogshytte i Nordland og tar for seg både skildringer av ensomhet i Nordlandsnaturen og det amputerte sosiale livet i en liten bygd.

Løytnant Glahns første møte med sin forelskelse Edvarda, kjøpmannen Macks datter, finner sted en regntung ettermiddag der han har søkt tilfluk i et båtnaust. Han får snart selskap av to menn og en pike; «*Et barn, en skolepike. [...]hun var høi, men uten former, omkring femten seksten år, med lange, mørke hænder uten hansker.*» (Knut Hamsun, 9:1894) og dette korte møtet setter ikke spesielt preg på ham. Først da hun inviterer ham til å spise med seg og familien, merker Glahn noe spesielt ved hennes vesen; «Jeg følte i dette øieblik noget røre ved mit hjærte som en liten flygtig venlighilsen. Det kom av våren og den lyse dag, jeg har tenkt over det siden. Jeg beundret desuten hendes buede øienbryn.»(Knut Hamsun, 16:1894)

Løytnant Glahn viser seg gjennom romanen som en usikker og muligens litt keitete beiler. Hans oppførsel og tanker rundt begjæret etter Edvarda er stadig i forandring. «*Det kom av våren og den lyse dag,*» konkluderer Glahn. Han ønsker ikke å innrømme ovenfor seg selv (og leseren) den interessen Edvarda har vekket hos ham. I et møte med det sosiale liv i bygda, oppdager Glahn at Edvarda på sin side ikke har problemer med å vise sitt ungdommelige begjæret:

«Hun kom like imot mig, [...] og kysser mig flere ganger på munden. Hun sier noget hver gang, men jeg hører ikke hvad det er. Jeg forstod ikke det hele, mit hjerte stod stille, jeg har bare et indtryk av hendes brændende blik.» (Knut Hamsun, 32:1894)

Glahns egne tanker rundt dette brennende begjæret ligger i en mye vagere bemerkning; «*For anden gang blev jeg betat av hendes mørke øienbryn som buet sig høit op i panden.*» (Knut Hamsun, 32:1894)

Hans oppførsel gir derimot inntrykk av en tenåringsforelskelse når han er rundt Edvarda. Keitete og flau – der en ikke klarer å finne ord eller handlinger som kan speile ens følelser. Dette fører til mange impulsive handlinger, gjerne med negativ konsekvens. En av situasjonene som kan føles meget ubehagelig for leseren er når Glahn i påsyn av sin rival og flere andre, finner det for godt å slenge Edvardas sko på sjøen «*[...] av trang til å gjøre mig gjældende og minde hende om at jeg var til, - jeg vet ikke.*» (Knut Hamsun, 48:1894)

Gjennom hele romanen kan en få en følelse av at Glahn prøver å overtale seg selv om at det begjæret bare er oppspinn og at Edvarda ikke har interesse av ham i det hele tatt. Dette kommer spesielt godt frem under et selskap hos Mack, der Glahn som gjest klarer å velte glasset sitt og blir meget forlegen. Edvarda prøver å le det bort i og med at det ikke var et egentlig problem. Det er tydelig på Glahns reaksjon at han ikke setter pris på denne behandlingen og han rettfærdiggjør derfor sin «avtagende interesse» (les: store skuffelse) med at hun ikke er like vakker som før: «*Det skjøt en dunkel følelse av misstemning igjennem mig ved Edvardas latter, jeg så på hende og fandt at hendes ansigt var blit intetsigende og lite vakkert.*» (Knut Hamsun, 22:1894)

Dette viser usikkerheten og nervøsiteten hos en stolt beiler, som kommer av de usagte ord og uavgjorte avtaler. Denne usikkerheten også kommer fram i Hamsuns forhold, der han skriver: «*Jeg er meget opreven, ved du min Ven, det er iblandt saa ondt at være paa Kafè med dig fordi du er så optat med andre end den som taler og det som tales til dig, du ser alle Steder hen. Men det er vel min Skinsyge. Stakkars mig, Gud velsigne dig min Ven, men ondt er det- Vær saa snill at hjælpe mig.*» (Knut Hamsuns brev til Marie, mai 1908)

2.2 Møllersønnen Johannes

I Victoria (1898) forteller Hamsun om den unge Johannes Møllers brennende til den jevnaldrende «slottsfrøkenen» Victoria. Det første kjennskap leseren får til den lengselen Johannes føler for Victoria, skjer allerede da han er i fjortenårsalderen. Johannes blir invitert med på slottsbarnas utflukt med oppgave å ro dem over til en øy. På denne turen blir han behandlet meget dårlig av Otto, en konfirmert gutt som gjester slottet. I tillegg fører skuffelse over Victorias manglende interesse til at han «[...] av trang til å gjøre mig gjældende og minde hende om at jeg var til, [...]» (Knut Hamsun, 48:1894)¹ forteller henne at han skal binde seg til risen og de underjordiskes rike. Konsekvensen av denne ytringen ble dessverre ikke som han hadde tenkt: «Det at hun så hjerteløst kan si ham farvel jo før jo heller gjør ham forresten bitter, driver sinnet op i hans sårede sind.» (Knut Hamsun, 13:1898)

Den forelskede impulsiviteten man finner i Pan finnes i Victoria. Når det går opp for den unge Johannes hvor uinteressert hans utkårede er, bestemmer han seg for å rettfærdiggjøre sin ytring: «Han stanser brat og sier med retfærdig harme: Men det vil jeg si dig, Victoria, at du får ingen som vilde ha været så snil mot dig som jeg.» (Knut Hamsun, 13:1898)

I denne tidlige sekvensen i romanen, viser Hamsun at disse åpenhjertige og impulsive handlingene gir utslag. Victoria viser sitt første tegn på å gjengjelde forelskelsen da Johannes forteller om den vakreste kvinnen i verden – som han skal ta til ekte når han fester seg hos risen: «Jeg er sikker på at hun ikke er så glad i dig som jeg.» (Knut Hamsun, 14:1898)

Denne første kjærlighetsytringen setter sine spor hos Johannes. Det sier seg selv at Johannes' sosiale rang ikke passer inn som ektemann for slottsfrøkenen, men dette tegnet på gjengjeldt kjærlighet bygger hans lengsel og begjær mye sterkere.

Boken forteller videre om Johannes' liv i skole og samfunn – der han etter mye strev nærmer seg å bli opptatt i sosieteten som forfatter. Den tar også for seg utviklingen i Johannes og Victorias forhold. En kan undres på om drivkreftene i ham er kjærligheten til Victoria. Han sier selv til Victoria i et senere møte at han har forfattet alle sine dikt til henne – med unntak av noen få og de hadde han ikke engang publisert. En så sterk erklæring viser ikke til den stolte mannen, men til den ydmyke elskereren.

3.0 Kvinneidealet

---

¹ Hentet fra boken Pan. Beskriver den samme følelsen.

Allerede i sin gjennombruddsroman «Sult» viser Hamsun en hang til å idealisere kjærligheten; og ikke minst kvinnen. Ylajali blir et bilde på kvinnen som hun bør være, ifølge Hamsun. De andre kvinnene i Hamsuns romaner blir bare et skyggebilde av den orientalske prinsessen, hennes kvaliteter og attributter. En kan se det slik; de andre kvinnenes kvaliteter blir målt opp mot Ylajali.

Løytnant Glahn fikk aldri Edvarda. Hun var verken for pen eller for stygg for ham, men hun hadde «kastet mig hit og dit i mange måneder og fåt mitt hår til å gråne.»(Knut Hamsun, 118:1894)

Skuespiller Rune Løding, utdannet ved The Russian Academy of Theater Art, har tolket både løytnant Glahn og den unge Johannes så langt i sin karriere, og han mener at denne behandlingen av den forelskede mannen er grunn til stor frustrasjon – noe som Glahn gir uttrykk for å gjøre. Han blir faktisk så frustrert at han skyter seg selv i foten. Løding ser dette i lys av noe som han omtaler som et gammelt indianerord: Har du vondt et sted kan du glemme den smerten ved å overføre den på noe annet. Løytnant Glahns frustrasjon over Edvardas oppførsel smerter ham så at han forvandler den psykiske smerten til noe fysisk – for da har han en noenlunde mulighet til å ta kontroll over situasjonen.

Johannes fikk heller aldri sin kjære. Han mistet Victoria to ganger: Først da hun ble forlovet og så da stoltheten hans sviktet ham. Victoria ble trolovet med Otto for å sikre familiens fremtid. Johannes ble sittende igjen alene – såret og forvirret. Han inngikk en forlovelse med ungpiken Camilla selv om hans hjerte fortsatt tilhørte Victoria. Da Victorias trolovede dør i en jaktulykke, både nekter og klarer ikke Johannes å innrømme ovenfor seg selv at hans forlovelse med Camilla bør brytes. Her slår mannens stolthet inn og setter grenser som senere skal ødelegge Johannes' mulighet til å få kvinnen han elsker for alltid.

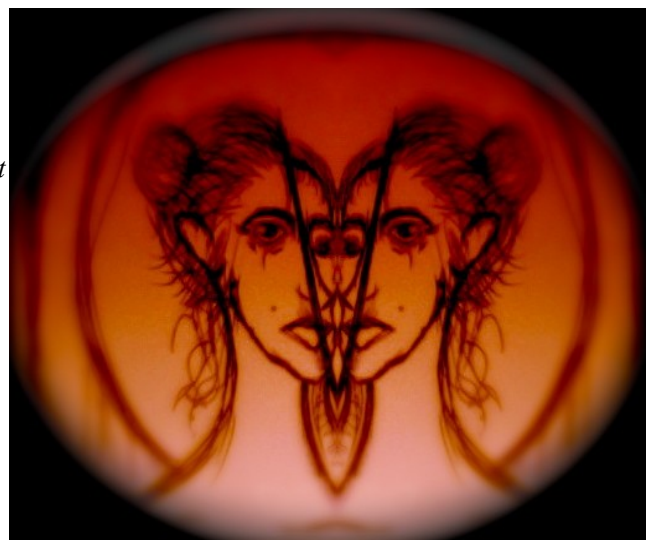
I disse bøkene, fremstilles kvinnene som slue, utspekulerte vesener – både Victoria og Edvarda bruker først-stryk-og-så-slå-taktikken. For eksempel Edvarda som leker med både Glahns og doktorens² følelser. Derfor sitter jeg igjen med dette spørsmålet: Hvor mye skyld har kvinnene i de mislykkede forholdene?

3.1 Hamsuns kvinner

«Naturligvis får man ikke den kvinde man skulde ha; men hænder det en eneste gang av pur forbandet ret og rimelighet så dør hun altså straks efter.» (Knut Hamsun, 129:1898)

---

2 Glahns rival – Doktor

Dette sitatet er fra huslæreren i Victoria; en gammel, selvopptatt mann som skal belære alle unge mennesker om livets opp- og nedture. En kan spørre seg selv om det er Hamsun selv som deler sine egne synspunkter, særlig gjennom dette sitatet.

Ronald Altinius forteller at Hamsuns kjærlighetsforhold som oftest var svært preget av det samme kvinneidealet som hans bøker viste. Hans brev var skrevet med høy impulsitet – han fløyt høyt og falt langt. Likevel var han raskt oppe på sin hest igjen med ny giv.

3.2 Hamsun og Lous

Hamsuns kjærlighetsliv er viden kjent gjennom hans samlede brev. Han var en ivrig skribent til kvinner som han fattet interesse for, og blant disse var pianolærerinnen Lulli Lous, som Hamsun hadde et forhold til vinteren 1891-92. En har lenge antatt at hans forhold til Lulli tok slutt i påsken 1892, men en pakke med brev, åpnet ved Nasjonalbiblioteket i januar 2010, viser at Hamsuns forhold til henne varte lengere enn først antatt.

Disse nyoppdagede brevene er et flott eksempel på hvordan Hamsun rettet sin oppmerksomhet og åpnet hjertet sitt ovenfor sine utkårede – og er også et bilde på likheten mellom Hamsun selv og hans karakterer. Hamsun legger hele sin sjel i formuleringene til Lulli: «*Alt bølger i mig. Jeg elsker Dem. Nej, hvor jeg knæler ydmygt for Dem i min Tanke.*» (Knut Hamsuns brev til Lulli Lous 7. april, 1892) Hans «dype bevegelse» er et bilde på hvor mye han idealiserer kjærligheten. Lulli får tilnavnet «*Deres Kongelige Høyhet*» - i likhet med orientalske *prinsessen Ylajali*. Han skriver i et av sine brev: «*Jeg er ikke istand til at slippe Forestillingen om, at hvis De pludselig blev styg paa en eller anden Maade, om De for Eksempel blev Kopparret, så vilde jeg blive voldsomt lykkelig.*» Han skriver at grunnen til dette er at om hun ikke har utseende lenger med seg, så vil han ha håp om at hun kan bli hans.

I Victoria (1898) forteller Munken Vendt historien om et forelsket ektepar som opplever stor sorg sammen. Sykdom vansirer mannen og fører blant annet til hårtap. Mannen spør sin kone om hun elsker ham til tross for dette; «*Og hun gikk ind i sit kammers og klippet alt sit gule hår av hodet for å være lik sin mand som hun elsket.*» (Knut Hamsun, 125:1898) De lever lykkelig enda en tid – til de blir gamle og kvinnen blir lam. Hun sier til sin mann at nå som hun er så lam og heslig så har hun forståelse for at han ikke elsker henne lenger. «*Herren går ind i sit værelse, slår syre i sit ansigt for å vanskape det og sier til sin hustru: [...] du elsker mig vel ikke mer?*» (Knut Hamsun, 126:1898)

Denne fortellingen ender lykkelig. Hans kone erklærer at hun vil elske sin mann til døden og de lever lykkelige alle sine dager. Hamsun og Lous' forhold endte ikke lykkelig. Av uante grunner bestemmer Hamsun seg for å forlate Lous og oppfordrer henne til å gifte seg med en

annen. Lulli Lous ble aldri gift. Selv arbeider Hamsun videre med litteraturen og møter skuespilleren Marie Andersen. En kan se på det slik: Huslæreren hadde muligens rett i sin uttalelse. Lulli Lous fikk ikke den mannen som var ment for henne.

3.2 Knut og Marie

«Og Gud velsigne dig fordi jeg har faat treffe dig i Livet. [...] Marie min, Marie min, Gud hvor du er vakker, du ved ikke Spor af at du er den dejligste i Verden. Nu ser jeg dig komme mod mig – Prinsesse.»
(Knut Hamsuns brev til Marie Andersen, april 1908)

Hamsun møtte Marie Andersen i 1908 da hun var skuespillerinne ved Nationaltheatret.

Utdraget av et kjærlighetsbrev viser hvor betatt Hamsun ble i den 22 år yngre kvinnen.

Ordbruken kan tolkes som en hyllest til idealkvinnen – Hamsuns egen Ylajali. Dette brevet er bare et av mange som Hamsun skrev i perioden april-mai 1908. Et godt eksempel på hans ivrige og utålmodige brevskrivning er denne notisen: *«Kære, ikke forat plage dig, men naar kan jeg komme? Jeg skal ikke skrive hver Dag, men jeg glemte det igaar, derfor disse Ord idag ogsaa. Naar faar jeg komme? - Min Elskede på Jorden. K.»* (Brev til Marie Hamsun 5.mai 1908) I likhet med sine karakterer viser Hamsun seg som en ydmyk beiler når han sender ut disse ord til Marie.

I en film om Hamsuns forhold til nazismen, er det en scene som viser hvordan forholdet mellom Knut Hamsun og hans kone Marie har utartet seg. De krangler om hvordan deres liv har vært sammen – og det Hamsun svarer på det er: *«Marie! Har ikke vi plaget hverandre nok?»*

Jeg skal ikke ta for meg hvordan Hamsuns forhold til Marie har utartet seg – men jeg ser en tråd mellom Hamsuns hang til å idealisere forelskelsen i dette forholdet. Hamsun beskriver forelskelsen i sine beretninger. Det som kommer den etter er ham likegyldig. På lik linje med forholdet til Marie – forelskelsen i kjærlighetsbrevene var det som var viktigst. Da han fikk henne hadde han oppnådd sitt.

4.0 Den forelskede Hamsun / Oppsummering

I Pan og Victoria skriver Hamsun ikke om en lykkelig slutt. Han skriver ikke at de elskende får hverandre. Det er fortvilelse og bitre tanker som ender hans romaner. De engang så lidenskapelige følelsene går over i sårhet og forvirring. Det er ytterpunktene som møtes – på samme måte som hans karakterer er både stolt og ydmyk ovenfor sine kjærester. Hvor mye skyld kvinnene i Hamsuns romaner har for de uheldige kjærlighetsforholdene, ligger i mennenes stolte og ydmyke natur.

Kvinnene viser den samme hangen til å være stolte der de heller burde vært ydmyke og omvendt. Dette er noe som kan linkes opp mot Hamsuns generelle kvinnesyn.

Det kommer helt tydelig frem for meg at Hamsuns forelskede menn bærer sterkt preg av Hamsun selv. Både i ord og handling ligner de på forfatteren; på sin skaper. De er stolte ovenfor seg selv og ydmyke ovenfor sine kjærester. Både Glahn og Johannes opplever at forelskelsen er det eneste «lykkelige» i deres forhold til kvinner. Hamsun selv fremgår for meg som besatt i sine forelskelser – og når forholdet utvikler seg, minker de voldsomme følelsene. Kan Hamsuns forelskede menn være så påvirket av Hamsuns selv at de aldri vil bli lykkelige? Hva som skjer med Johannes etter Victorias død er ukjent. Løytnant Glahn blir skutt i en ulykke. Hamsuns eget liv fortsetter med både oppturer og nedturer. Alt i alt er det tre svært ulike menn, men med svært like trekk i en sak. Hva er det som samler deres skjebner og besvarer mitt spørsmål om hvor Hamsuns inspirasjon er hentet fra?

Finner man svaret i Pan?

« - Jeg elsker tre ting, sier jeg så.

*Jeg elsker en kjærlighetsdrøm jeg hadde den gang,
jag elsker dig
og jeg elsker denne plet jord.
- Og hvad elsker du mest?
- Drømmen.» (Pan, 1894))*

Kilder

Hamsun, Knut (1894). *Pan – Av løytnant Thomas Glahns papirer*. Oslo: Gyldendal (den brukte utgaven utgitt i 2002).

Hamsun Knut (1898). *Victoria*. Oslo: Gyldendal (den brukte utgaven ble utgitt i 1982 ved den Norske Bokklubbe)

red. Næss, Harald S. (1996). *Knut Hamsuns Brev 1908-1914*. Oslo: Gyldenlag Norsk Forlag

Nettsider

Gernhammer, Vilhelm. (Samfunnsliv B-blad, 2005) *Hamsun og Langfeldt*, lastet ned 26. februar 2010 fra <http://www.samfunnsliv.no/03-05.pdf>

Hagelid, Kristin. (Nasjonalbibliotekets nettside, 2010) *Se Hamsuns kjærlighetsbrev til Lulli Lous*, lastet ned 2. mars 2010 fra <http://www.nb.no/hamsun2009/aktuelt-h09/se-hamsuns-kjaerlighetsbrev-til-lulli-lous>

Hareide, Jorunn.(Store norske leksikons nettside). *Marie Hamsun – utdypning*. Lastet ned 3. mars 2010 fra http://www.snl.no/nbl_biografi/Marie_Hamsun/utdypning

Illustrasjoner: Borghild Otelie Aasebøstøl

Takk til

Rune Løding, Ronald Altinius, Eivinn Røssak, Ida E. Aasebøstøl og Tarjei Nordnes for tanker, ideer, forslag om kilder og moralsk støtte.

Berømt og fordømt

Tekst: Borghild Aasebøstøl og Vegard Olsen

Onsdag den 24. mars var det duket for en sniktitt på den forekommende utstillingen på Hamsunsenteret som skal åpne i sommer. Tre elever fra Knut Hamsun VGS var nede i senteret sammen med journalister fra blant annet NRK og Avisa Nordland for å se på smakebitene.

Hamsunsenteret har i mange omganger vært kritisert som en økonomisk belastning. Til tross for mange uforutsette problemer, ligger Hamsunsenterets nye utstilling godt an i forhold til åpningsdagen. Datoen for den offisielle åpningen av utstillingen på Hamsunsenteret er satt til 11. juni, da for spesielt inviterte. Før den tid er det mye som skal gjøres.

Da vi besøkte senteret, bar det preg av mye ugjort arbeid. Direktør Bodil Børset ledet oss gjennom et virvar av esker, utstyr og arbeidsfolk som jobbet på spreng for å få utstillingen på beina.

Smakebiter

Mye av innholdet i utstillingen ble holdt hemmelig for journalistene, men likevel fikk vi et innblikk i hva som skal komme. Det ble blant annet omvisning i andre etasje, der Hamsuns barndom og forhold til Nordland blir det første som møter en. Også Hamsun som sivilisasjonskritiker og hans politiske holdninger kommer frem i denne etasjen. Sentralt i andre etasje fikk vi også se et utvalg av Hamsuns verker. I et tildekket glassmonter midt i rommet var førsteutgavene av Hamsuns bøker godt gjemt, men noen få ble avdekket for journalistene.

Spennende installasjon

”Utstillingen skal komme ut av veggene”, ble det sagt, ”dette fordi vi ikke ønsker å komme i veien for Steven Holls arkitektur.” Blant annet blir «Hamsun-web» satt i fokus; en installasjon som gir mulighet for publikum å fordype seg i emner de selv interesserer seg for. Lysbokser og skrift på veggene vil prege mye av inntrykkene publikum skal få.

De øvrige etasjene var ikke klare for befarung, men det ble avslørt at tematikken vil bestå av blant annet kjærlighet og modernisme – med andre ord et innblikk i mannen Knut Hamsun både privat så vel som litterært.

Vi kan ikke lovprise eller kritisere; heller ikke male et riktig bilde av Hamsunsenterets aller første utstilling som om 3 måneders tid vil være et faktum. Men forsmaken på det som skal komme i juni var definitivt noe som vekket nysgjerrigheten, og vi tror dette blir en interessant start for senteret som er både berømt og fordømt.

Knut Hamsuns stier i Bjørnsons og Undsets rike

Norges tre Nobelpristakere i litteratur har alle en sterk tilknytning til Oppland. Bjørnstjerne Bjørnson fikk sitt Aulestad i Gausdal, og Sigrid Undset bodde mye av sitt voksne liv på Bjerkebekk i Lillehammer. Knut Hamsun har

etterlatt seg flere interessante spor lokalt.

Vi har valgt å følge noen av disse stiene. *Torstein K. Garmo* kommer med nye og interessante opplysninger om familien i Garmo, *Jul Haganæs* tar for seg de mange oppholdene i Valdres, mens *Astrid Sæther* ser på typiske trekk i to bøker av Hamsun og Undset. *Ingard Sletten Kolloen* har en dyptgående artikkel om forholdet mellom Hamsun og Bjørnson. Veiarbeideren på Toten i 1881 blir omtalt av *Helge Dahl*.

I tillegg til dette skriver *Leif Hamsun* om forholdet mellom familiene Undset og Hamsun i neste generasjon, *Torunn Kjøk* tar for seg historien om Hamsunstugu og Hamsuniana, det nye Hamsun-huset i Lom, og *Kirsten Hedvig Rasmussen* skriver om sitt personlige og engasjerte forhold til forfatteren. Alle artikler er rikholdig illustrert med dokumenter som ikke tidligere er offentliggjort.

Boken kom ut i mars 2009 og kan bestilles fra Hamsunselskapet avd. Knut Hamsun-laget i Lom ved Torunn Kjøk Tlf. 90738489 eller e-post tkjok@online.no Pris kr. 350.- pr. bok fritt tilsendt.

Norsk
-Fordypningsoppgave-
***”Knut Hamsuns ambivalente forhold til autoriteter/
autoritære personer”***

**Knut Hamsun videregående skole
2009/2010**

En tolkning av: Vegard Bredal Olsen

Innholdsfortegnelse

- S. 3 - 1.1– Innledning
- S. 3 - 1.2– Begrepsavklaring
- S. 4 - 2.1 – Den radikale dikteren
- S. 4 - 2.2 – Oppgjør mot realismen
- S. 5 - 2.3 – Hamsun møter Hitler
- S. 5 - 2.4 – Ambivalensens bakgrunn
- S. 7 - 3.1 – Anti-autoritets holdninger fra Hamsuns verker
- S. 8 - 3.2 – Mack vs. Zahl
- S. 8 - 3.3 – 1800-tallets autoriteter
- S. 9 - 3.4 – Tolkning og spekulasjoner
- S. 10 - 4. – Epilog
- S. 11 - 5. – Litteraturliste

1.1 Innledning

Denne fordypningsoppgaven har jeg valgt til å omhandle Knut Hamsun. Av hensyn til plass har jeg valgt å avgrense oppgaven ved å se nærmere på Hamsuns ambivalente forhold til autoriteter og autoritære personer. Grunnen for at jeg har valgt denne oppgaven har vært av ren nysgjerrighet. Jeg har tidligere hørt og lest at Hamsun ikke var noen stor fan av autoriteter/ autoritære personer, og jeg har også sett de samme trekkene i bøkene han skrev. Jeg ønsker å kunne trekke paralleller mellom Hamsuns virkelige liv, og karakterene i bøkene hans. Jeg finner en person og en karakter særlig interessant. Det er kjøpmann Zahl og handelsmann Mack. Min interesse for disse kommer av at handelsmann Mack er en omdiskutert karakter i Hamsuns verker, og kjøpmann Zahl var den personen som hjalp Hamsun ut i verden. Dersom Mack fremstilles negativt i bøkene, vil det kanskje være en ambivalent holdning fra Hamsuns side. Min første tanke og hypotese rundt dette er at Mack bør fremstilles positivt, dersom jeg ser at Hamsun trekker paralleller mellom dem. Selve prosessen med å danne et grunnlag av tanker og teorier rundt problemstillingen var svært krevende. Det begynte med at jeg fikk tak i noen brev som Knut Hamsun sendte til min tippoldefar, Georg V. Olsen på begynnelsen av 1900-tallet. Meningen var å finne en historie rundt et av brevene, og skrive om det, men etter å ha lest brevene sto jeg igjen med følgende problemstilling: ”Knut Hamsuns ambivalente forhold til autoriteter/autoritære personer”. Dette skulle vise seg å være en vrien problemstilling da det finnes særdeles lite sekundærlitteratur rundt dette temaet å støtte seg på. Jeg henvendte meg til Nils Magne Knutsen fra universitetet i Tromsø og spesialpsykolog Christian Schlüter for å høre deres tanker rundt problemstillingen min, og det var til stor hjelp. Jeg fikk mange nye perspektiver og ideer som hjalp meg til å begrense og lage en ramme rundt oppgaven.

1.2 Begrepsavklaring

For å klargjøre oppgaven bedre for leseren velger jeg å ta med en begrepsavklaring av tre sentrale begreper:

Ambivalent – Begrepet kan defineres som en persons motsetningsfylte følelser, holdninger og atferd ovenfor noe/noen. I følge Schlüter finner man innenfor begrepet ambivalent, to hovedretninger på hvordan en ambivalent person forholder seg.

”En gruppe vil stå å lure, tvile på sine følelser, ubeslutsom, mens hos andre (og i hvert fall i Hamsuns romaner) er forholdet slik jeg forstår det ambivalent i betydningen at hans (dvs. "Heltens") innstilling skifter – det vil si at i noen tilfeller settes "autoritære/ autoritene" for høyt (og han underkaster seg selv), mens han i andre tilfeller setter dem for lavt (og hever seg selv). Følgelig når han har gjort det ene eller

det andre, vil han typisk angre seg etterpå. Da har han "ramlet" ned på den andre siden." – (Schlüter 2010)

Autoritet / Autoritær - Autoritet og autoritær høres kanskje like ut, men det er viktig å være bevisst på forskjellen mellom disse. En autoritet var på Hamsuns tid en person med et statusyrke, for eksempel politimann, prest og kjøpmann. En autoritær person derimot, er ofte en mann i en maktposisjon (gjærne prest, politimann etc.), men en slik person opptrer ofte litt arrogant, dominerende og på en nedlatende måte. Man kan altså være en autoritet uten å være en spesielt autoritær person. Motsatt kan man også være en autoritær person, uten å være en autoritet.

2.1 Den radikale dikteren

Etter Hamsuns roman "*Sult*", som ble utgitt i 1890, fikk han sitt store gjennombrudd. Hamsun ble etter hvert regnet som en av Norges, men også verdens største diktere. Han sto på høyden av sin berømmelse da han i 1920 ble tildelt nobelprisen i litteratur. Av norske forfattere var det bare Henrik Ibsen som kunne måle seg med Hamsun i utlandet. Hamsuns romaner hadde allerede da blitt oversatt til en rekke språk, blant annet tysk, engelsk, spansk og fransk. Han opplevde stor suksess med bøkene, men det tok mange år før han ble godtatt blant folk flest. (Rottem 1998, s. 39) Hamsun ville skrive bøker med "virkelig psykologi" i, bøker der motsetninger i mennesket kom fram. Han ville skildre de innviklede, moderne menneskene slik som han selv følte for det, ikke ut fra vitenskapen. Romanenes skikkelser skulle ha de merkeligste karaktertrekk uten tanke for hva folk flest mente. Der en fornuftig person skulle grått, kunne Hamsuns karakterer le. Dette ble mottatt med blandete følelser. Hamsun likte ikke dette og han mottok en del kritikk, spesielt etter boka "*Sult*", selv om nettopp den romanen regnes som hans store gjennombrudd.

2.2 Oppgjør mot realismen

Onsdag 7. oktober 1891 skal Hamsun ta et oppgjør mot 1880-tallets realistiske samfunnsdiktning. Hamsun står i Brødrene Hals' konsertsal i Oslo. Salen er stappfull av mennesker som har kommet for å høre på han, selveste Henrik Ibsen er tilstede. Vanligvis vil man i en slik sammenheng opptre med respekt og ydmykhet, men slik var ikke Hamsun.

"Ta Bjørnson for eksempel, han er bonde og demokrat av anlegg, en pedagog for store barn. Og Kielland, bøkene hans er ikke annet enn en eneste lang kjede av begivenheter og katastrofer, konfirmasjoner, begravelser og baller, bønnemøter, selvmord og sildetraffikk. Og Lie, hans psykologi er jevnt og god, og han har et humør som en snill onkel, men har han forstått noe som helst av det moderne menneskes sjel liv? Nei og atter nei, romanene hans tyder slett ikke på det. Og personene til Ibsen, ja, hva med dem...? De snakker guddommelig dypt, men de er livløse som tinnsoldater. De er produkter av Ibsens hjerne, de er ikke hentet fra det levende liv." - (Hamsun 1891)

Dette var svært provoserende og satte sinnene i kok samt det litterære liv på hode. "*Rene galskapen!*" Hamsun ble etter denne klare ytringen beskyldt for å være frekk og arrogant, en person med sykkelig selvstendighetstrang. Hamsuns rykte ble for alvor frynset og ingen tok han alvorlig lengre. (Rottem 1998, s. 46)

Noe jeg finner ganske merkelig her, er Hamsuns innblanding av Bjørnstjerne Bjørnson som gjennom hele hans oppvekst var hans store forbilde og inspirasjon til å bli dikter. Hamsun besøkte Bjørnson flere ganger, både for å vise frem sin egen diktning, men også for å låne penger fra hans store ideal. (Ferguson 1988, s. 43)

Man ser tydelig at Hamsun hadde et ambivalent forhold til autoriteter. Han gikk fra å beundre Bjørnson, til å gjøre narr av hans diktning. En annen type for ambivalens, som er en mer aggressiv art, kjennetegnet av angrep og frykt for represalie, ser man også. (For eksempel,

først kaster man en stein, for så å vente i uutholdelig spenning på hva som skjer). Denne andre typen for ambivalens preget Hamsuns forhold til det etablerte litterære miljøet, Ibsen etc. (Schlüter 2010)

2.3 Hamsun møter Hitler

Man finner fort like tilfeller av denne ukonsekvente holdningen fra Hamsuns side. Et spesielt tilfelle ser man da Hamsun dro til Berghof i Obersalzberg, der Hamsun møtte Hitler med den største respekt. Samtalen begynte åpent med vennlige bemerkninger, men gikk etter hvert over til Hamsuns diktning. Hamsun likte ikke å snakke om det, og peilet seg etter hvert over mot Hitlers krigføring, og spesielt på måten Joseph Terboven styrte Norge på. Han ville ha Terboven fjernet. Det hele ente med at Hitler stormet rasende ut av rommet, mens Hamsun satt frustrert igjen. (Ferguson 1988, s. 386-390)

Her ser man virkelig et eksempel på en forvirret mann – Knut Hamsun. Hvem i all verden er så naiv at man personlig besøker Adolf Hitler, for så å sette press på en av den tids mektigste menn? Hva kunne Hamsun forventet og fått ut av dette møtet?

2.4 Ambivalensens bakgrunn

Her har jeg nevnt et par av mange eksempler på ambivalensen man ser ut fra Knut Hamsuns personlighet. Det går igjen og igjen, men hvorfor denne holdningen mot autoritære og autoritets personer? Det finnes mange ulike teorier. Noen mener han ble slik etter den vanskelige oppveksten, der Hamsun ble styrt med jernhånd av onkelen Hans Olsen. I senere tid er det blitt hevdet at hans følelse av å bli sviktet av foreldrene kan ha vært vel så viktig. (Rottem ukjent, online)

”Når det gjelder hvor en slik ambivalens kommer fra, så er mitt generelle svar at ingen personlighetstrekk, kan avspores direkte til barndommen” – (Schlüter 2010)

I følge Schlüter er det riktig at en selvfølelse og holdning til andre, kan bli formet og påvirket i barndommen. Jeg synes at forholdet mellom Hamsun og hans foreldre er litt for ukjent, man må jo helt tilbake til 1860-årene for å finne svar på det, derfor vil tidsvitner og skriftkilder være noe fraværende. Man kan se på personlighetstrekk fra Hamsun selv, å konkludere med noe, men dette vil bli empiriske spørsmål, eventuelt påstander og spekulasjoner. Jeg skal kort prøve å finne argumenter som kan sannsynliggjøre Hamsuns psykiske sår fra barndommen:

Det er et faktum at Knut Hamsun ble sendt bort fra foreldrene for å arbeide for onkelen Hans Olsen, som hadde skaffet til veie gården på Hamsun. Etter datidens normer var det både rett og rimelig at familien gikk med på at Knut arbeidet for Hans som takke for dette. Samtidig var dette gunstig for familien Pedersen. At Knut ikke bodde hjemme lengre, betydde at det var en munn mindre å mette ved matbordet, noe som betydde en del da maten var begrenset.

(Rottem 1998, s. 11) Når drastiske endringer skjer, kan ting bli veldig patologisk dersom barn ikke får en tilstrekkelig forklaring på hva og hvorfor slike ting skjer. Dersom barnet får den nødvendige forklaring kan mye falle på plass og satt i det rette perspektiv. Hvordan Knut selv følte det da, vet man ikke.

”Ofte blir jo en slik episode, om den ikke blir skikkelig forklart, for barnet hektet på at det var noe galt med dem. Var jeg ikke snill nok? Ønsket de å straffe meg for noe, siden de sendte meg dit? Var straffen fortjent? Dette vet vi nok for lite til å uttale oss klart om, men vi kan jo spekulere.” – (Schlüter 2010)

Et viktig moment som mange glemmer når man snakker om Hamsuns oppvekst og sviket av foreldrene, er farens rolle i det hele. Forholdet til autoriteter er vanligvis festet til faren. Hamsuns tilknytning til faren, Peder Pedersen, startet jo før han ble sendt av gårde til onkelen. Man vet ikke mye om Peder, men han var en streng person. Han arbeidet som skredder, og var ofte hjemmefra. (Rottem 1998, s. 13) At Peder var streng, kan gi assosiasjoner til en

autoritetsskikkelse, men grunnlaget for å si noe mer om dette er for lite, igjen blir det bare spekulasjoner.

Jeg vil se litt nærmere på årene hos Hans Olsen. Olsen var en hissig, streng og dypt religiøs mann. Årene hos Hans var vonde, onkelen var en gjerrigknark og unnet knapt Knut maten. Han var ungkar og barn forstod han seg ikke på. Lek og moro var et fremmedord i hans hus. (Rottm 1998, s. 9)

Man vet at Hamsun mistrivdes, han prøvde flere ganger å rømme tilbake til foreldrene på Hamsun. Dette klarte han også, men da kom Hans og hentet ham, uten at foreldrene protesterte. Det gikk så langt at Hamsun prøvde å skade seg selv, en gang hugget han øksen inn i beinet sitt. Han fikk ikke et eneste trøstende ord fra onkelen, derimot ble han satt til å føre postboken igjen, og når såret var grodd bar det rett tilbake til vedskjulet og de andre arbeidsoppgavene som ventet. Man skulle kanskje tro at det å føre postbok var en grei sak, og i utgangspunktet var det jo det. Problemet var bare at onkelen sto bak og vokter vært eneste ord, når konsentrasjon glapp og et ord ble skrevet feil, fikk Knut svi av onkelens linjal.

(Rottm 1998, s. 10)

Barndomsopplevelsene kan også ha sammenheng i en annen teori, der påstanden kommer fra rettspsykiaterne, som skulle finne ut om Hamsun kunne stå til rette for hans holdninger under andre verdenskrig. Der konkluderte psykiaterne Langfeldt og Ødegård med at Hamsun led av et sterkt mindreverdighetskompleks. Dette mindreverdighetskomplekset kan ha oppstått i barndommen, med den vanskelige oppveksten som jeg har nevnt. Videre kan dette ha utviklet seg til en sterk sjalusi, som kanskje var roten til holdningene mot for eksempel Henrik Ibsen og Bjørnstjerne Bjørnson.

3.1 Anti-autoritetsholdninger fra Hamsuns verker

Ovenfor har jeg vist eksempler på Hamsuns ambivalente autoritetsholdninger i det virkelige liv. Jeg skal nå se på hvordan dette preger verkene han skrev.

Knut Hamsun viser gang på gang hans besynderlige forhold til maktinstansene i bøkene sine. Dette gjør han gjennom hans fantastiske personskildringer. Som jeg nevnte tidligere i oppgaven, ønsket han å skildre karakterene sine slik som han selv følte for det. Ikke slik som andre hadde gjort før han.

”Slik som han selv følte for det”, fra en såpass sammensatt person som Hamsun var, så må det nesten innebære noe mer, ”det lille ekstra”. Det ser man i bøkene hans, og jeg tror det er nettopp dette ”lille ekstra”, som gjør bøkene hans så unike.

Det første eksemplet jeg vil gi, er hovedpersonen i *Sult*. Man skal lete lenge etter en person med mer ambivalente følelser en denne mannen. Man ser dette tydelig når han kommer i samtaler med for eksempel politimenn.

”Oppe i gaten så jeg en politibetjent, jeg forstærket min gang, gikk tæt bort til ham og sa uten ringeste foranledning:

- Klokken er ti.

- Nei, den er to, svarer han forundret.

- Nei den er ti, sa jeg, klokken er ti. Og stønnende av sinne trådte jeg endnu et par skridt frem, knyttet min hånd og sa: Hør, vet De hva – klokken er ti.

Han sto og overveiet en liten stund, anskuet min person, stirret forbløffet på mig. Endelig sa han ganske stille: I hvert fald er det jo på tiden at Dere går hjem. Vil Di atte jei skal følle Dere?

Ved denne venlighet blev jeg avvæbnet; jeg følte at jeg fik tårer i øinene og jeg skyndte mit å svare: Nei tak! Jeg har bare været litt forsent ute, på en kafé. Jeg takker dem så meget.”

(*Sult* 1890, s. 51)

I denne scenen går bokens hovedperson fra å vise total mangel på respekt ovenfor politibetjenten, til å bli en ydmyk person, med dårlig samvittighet for hans oppførsel. Flere eksempler på at Hamsuns karakterer misliker politimenn ser man også i romanen ”*Den sidste glæde*”. Her får hovedpersonen, Knud Pedersen, besøk av en fremmed mann. Mannen har

med seg en sekk, og Pedersen kan tydelig se at den inneholder tyvegods. Mannen har brutt seg inn hos handelsmannen i bygda og stjålet forskjellige varer. Neste dag kommer bygdas lensmann og spør om Pedersen har sett noen gå forbi. Han bestemmer seg for å svare nei, og tar tyvens parti, siden han liker lensmannen dårlig. (**Knutsen, i Arntzen** 2008, s 18) Her kan man også trekke en liten parallell mellom virkeligheten og bøkene. Knud Pedersen var Knut Hamsuns barndomsnavn, så dette valget av navn var lite trolig en tilfeldighet...

3.2 Mack vs. Zahl

En meget omdiskutert karakter fra Hamsuns bøker, er handelsmann Mack fra Sirilund. Etter å ha lest om denne karakteren, går mine tanker umiddelbart til Erasmus Zahl, nessekongen fra Kjerringøy som hjalp Hamsun ut i den store verden. Mack opptrer i tre romaner, ”*Pan*” (1894), ”*Benoni*” (1908) og ”*Rosa*” (1908).

Han er elegant og stilig og tilsynelatende hjelpsom og generøs, men i bunn og grunn er han en kynisk utnytter av alle rundt seg, både økonomisk og seksuelt. ”*Hans sjæl var både sort og hvit*” skrev Hamsun, og legger til ”*Kanskje mer sort end hvit*”. (**Knutsen, i Arntzen** 2008, s 17.)

Som jeg skrev – Mack er en omdiskutert karakter. Mange mener at Hamsun beundret sin karakter, mens andre mener at han var en skremmende skikkelse, som ikke eide vanlig moral og opptrådte manipulerende og kynisk.

”For mange år siden skrev jeg ei bok om Benoni og Rosa. Et viktig poeng for meg da var å vise at Hamsun slett ikke beundret handelsmann Mack, slik alle tidligere forskere hadde skrevet, nei, tvert imot avslører Hamsun etter mitt skjønn Mack og hans hjerteløshet, hans uanstendighet, hans utaknemlighet. Men samtidig ligger det kanskje en liten skrekkblandet beundring i fortellinga?”- (**Knutsen** 2010.)

Hvorfor være så nedlatende mot Mack?

Dersom Hamsun hadde Zahl i sine tanker da han skrev om handelsmann Mack, autoriteten som styrte sitt imperium Sirilund med økonomisk overlegenhet, vil dette også være et tydelig tegn på et ambivalent tilfelle i Hamsuns diktning. Kontrastene mellom Zahl og Mack er ikke så store. Begge var svært velstående, og levde det gode liv, men likevel, uten de formidable pengesommene som Hamsun fikk lånt av Zahl, ville han slitt med å nå ut i den litterære verden utenfor Nordland, så hvorfor blir ikke Mack fremstilt bedre? (**Ferguson** 1988, s. 33-35)

Det er viktig å påpeke at jeg, personlig støtter Knutsens sitat ovenfor, og at jeg tror Hamsun beskriver Zahl, indirekte via Mack. Dette er uansett enda en av mange omdiskutable emner rundt Hamsun, som jeg ikke vil gå nærmere inn på.

3.3 1800-tallets autoriteter

Jeg skal nå gå videre, og se på en klassisk gjenganger i Hamsuns verker, nemlig det ambivalente forholdet til religiøse skikkelser. Her vil jeg igjen se på ”*Sult*”, som viser dette i en god og vond sammenheng. Hovedpersonenn takker Gud, og angriper Gud med blasfemiske uttalelser. Et eksempel på hyllest til Gud er da hovedpersonen tilslutt må flytte ut av leiligheten han har leid av madam Gundersen.

”Atter en gang stanset jeg ved døren og snudde om. Denne strålende følelse av å være kommet ovenpå henrykte mig og gjorde mig taknemmelig mot Gud og alverden og jeg knælte ned ved sengen og takket Gud med høi røst for han store godhet mot mig denne morgenen”- (*Sult* 1890, s. 29)

Videre kan man lese at hovedpersonens holdninger og forhold mot Gud ikke er så stabilt likevel.

”Det begynte å komme rotne flækker i mit indre, sorte svamper som bredte sig mer og mer. Og oppe i himlen sat Gud og holdt et våkent øie med mig og påså at min undergang foregikk efter alle kunstens regler, jævnt og langsomt, uten brudd i takten.” (*Sult* 1809, s. 40.)

Det var ikke bare Gud som fikk gjennomgå av Knut Hamsuns ambivalente holdninger. Det gikk også sterkt utover prester. I romanen ”*Segelfoss by*” (1915) møter man presten Lassen. Han utsettes for en aldeles grusom harselas, både som prest og som lærd boksamler. Hans boksamling er bare narraktighet og hans Gudstro er bare sosialt snobberi; han bruker Jesus utelukkende som klatrestativ.

Den siste autoritetsgruppen jeg velger å ta med er leger. I Hamsuns verker har ikke legene spilt noen stor rolle, men dem man får et omriss av, blir alle latterliggjort. Jeg skal nå nevne noen eksempler der de stakkars legene blir utsatt for Hamsuns fantastiske, men sviende ironi. Jeg vil begynne med doktor Muus fra romanen ”*Børn av tiden*” (1913) Han beskrives som liten og rar, har store deformerte ører og fattig skjeggvekst. Muus lar seg aldri imponere av noe og skaper kontinuerlig mishag omkring seg. Man møter ham igjen i ”*Segelfoss by*” (1915), og nå blir beskrivelsene av han enda krassere. Muus er en mann uten videre evner og kjørlig av vesen. Hans utseende blir nå karakterisert som ”degenerert”, og fortelleren spør om han var en rest av en bytting som hadde forvillet seg inn i slekten. (**Albretsen** 2009, s. 2634) I ”*Rosa*” (1908) blir Mack sengeliggende etter at badekaret hans forsvant. Doktoren ordinerer et medikament morgen og kveld, uten virkning. Først da badekaret kommer på plass igjen, og Mack blir badet og gnidd av kvinnene sine, friskner han til. (**Albretsen** 2009, s. 2635) Her gjør igjen doktoren en dårlig jobb, på samme måte som doktor Stenersen lar Nagel beholde glasset med cyanid og bagatelliserer Nagels historie om et menneske som har begått selvmord. Doktor Stenersen forstår rett og slett ikke at Nagel har tenkt på å begå selvmord, og som vi vet, gjør også Nagel det litt senere i boken. (*Mysterier* 1892, s. 317)

3.4 Tolkning og spekulasjoner

Her har jeg vist flere eksempler på anti-autoritets og ambivalente holdninger fra Knut Hamsuns verker. Ut fra personlige tolkninger finner jeg flere eksempler på paralleller mellom Hamsuns virkelighet og Hamsuns litteratur. Mack og Zahl er en tydelig parallell, som etter min oppfatning også er en ambivalent parallell. Flere paralleller er Hamsuns negative syn på legene. Hamsuns nådeløse skildringer av sin egen erfaring med leger under rettsoppgjøret i ”*Paa gjengrodde stier*” (1949) er godt kjent. I andre litterære verk omtales legene også negativt, dette tross for at Hamsuns erfaringer med legene fra rettsoppgjøret skjedde mange år senere. Kanskje var de som personer med høy sosial status i samfunnet, dårlig likt på grunn av Hamsuns påståtte mindreverdigetskompleks?

Tidlig i denne oppgaven refererte jeg til Hamsuns foredrag i 1891, der han kritiserte samtidens litteratur for å være for avhengig av vitenskapen. Forfattere fra den realistiske litteraturen som Ibsen og Bjørnson, fikk gjennomgå for at de gjorde litteraturen til speil for samtidens vitenskap. Mot denne objektive litteraturen setter Hamsun den subjektive diktning. Kanskje ønsket han med dette å gjøre leger, politimenn og prester etc. til redskap for litteraturen? Hvordan ville Hamsuns dikterskap vært uten disse autoritetskikkelsene? Ironisk nok, tror jeg ikke Hamsun ville blitt den forfatteren han ble. Mannen led kanskje av et mindreverdigetskompleks og sjalusi ovenfor autoriteter og autoritære personer, noe som førte til at han fremstilte disse i et dårlig lys i verkene sine. Men tenk, hadde han ikke hatt slike holdninger mot disse maktinstansene, ville kanskje Hamsuns diktning vært like realistisk som Ibsens og Bjørnsoms diktning!? Det er viktig å ta med at de anti-autoritære holdningene ikke utgjorde skillet alene, men det var nok en av flere faktorer mellom den realistiske og moderne diktning.

Dette blir igjen bare spekulasjoner, men spennende er det!

4. Epilog

Som jeg har vist i denne oppgaven, hadde Knut Hamsun et svært ambivalent forhold til autoriteter og autoritære personer. Man ser tydelig at Hamsuns opplevelser preger verkene hans, på godt og vondt.

Det er vanskelig å si hvor autoritetsproblematikken stammer fra, men personlig tror jeg, etter å ha jobbet med dette temaet, at problematikken kommer fra Hamsuns barndom. De psykiske sårene han fikk da han måtte flytte fra foreldrene og videre til den harde og autoritære onkelen kombinert med at han kanskje ikke fikk tilstrekkelig forklar hvorfor foreldrene handlet som de gjorde, mener jeg hang igjen hele livet. I følge Schlüter (2010) kan slike ”traumatiske skuffelser” og ”manglende forståelse på hvorfor ting skjer” kunne bidra til å skape en ambivalens med hensyn til forholdet til ”den andre”. Når det gjelder autoritetsproblematikken spesielt, vil det være viktig å følge faktorene nemt ovenfor, samt psykologiske forklaringer i dybden, for å kunne tegne seg veier inn til ambivalensen.

Jeg vil avslutte denne oppgaven med det samme sitatet Christian Schlüter brukte som avslutning i en av e-postene han sendte meg. Grunnen for dette, er fordi jeg føler at sitatet treffer Knut Hamsun veldig godt. Det oppsummerer noen av argumentene jeg brukte for at Hamsuns ambivalente holdninger ses fra den harde barndommen, der behovet for trygghet og frihet, ble ignorert samtidig som at Hamsun ble tatt vekk fra sine foreldre.

”Det sies at psykisk helse er evnen til å reflektere og kunne se sitt liv og seg selv med flere historier/perspektiver, og at når tilknytningssystemet i kombinasjon med ”sterk følelsesmessig aktivering” slår inn, så mister vi perspektivet på oss selv og andre. Kanskje er du her inne i kjernen på Hamsuns problematikk?” – (Schlüter 2010)

5. Litteraturliste

- Ferguson, Robert.** (1988) *Gåten Knut Hamsun*. (Norsk utgave) Oslo, Dreyers Forlag AS
- Hamsun, Knut.** (1890) *Sult*. (3.opplag) Oslo, Gyldendal Norsk Forlag AS
- Hamsun, Knut.** (1892) *Mysterier*. (Samlede verker, bind 2) Oslo, Gyldendal Norsk Forlag AS
- Knutsen, Nils M.** (2010) Pr. Mail.
- Knutsen et. al.** (2008) *Makt og moral*. (red. Even Arntzen.) Hamarøy, Hamsun-Selskapet
- Knutsen, Nils M.** (2006) *Knut Hamsun og Nordland: Den lange veien hjem*. Tromsø, Angelica Forlag AS
- Rottem, Øystein.** (1998) *Guddommelig galskap*. (1. opplag) Oslo, Gyldendal Tiden ANS
- Schlüter, Christian.** (2010) Pr. Mail.
- Severin, Carl S.** (2009) *Legene i Hamsuns romaner*. *Tidsskr. Nor. Legeforen. nr. 24, 2009;* 129.
- Online:
- [Online] Hentet 21.01.10 fra: http://www.snl.no/.nbl_biografi/Knut_Hamsun/utdypning

Litteraturseminaret 2010:

Sex, Hamsun, media

Samletittelen på årets litteraturseminar under Hamsun-dagene på Hamarøy i august er "Hamsun, kjønn og media" og først ut er tospannet Wenche Torrisen (Høgskolen i Volda) og Nils M. Knutsen (UiT) som om kvelden onsdag 4. august skal ta for seg "Hamsun og kvinnelig seksualitet i 1890-åra" Dette foredraget følger Torrisen/Knutsen umiddelbart opp med et beslektet emne, "Hamsun og sjalusi". Onsdagskvelden avsluttes med en enkel mottakelse for seminardeltakerne i Hamsunsenterets kafé.

Neste dag, torsdag 5. august, begynner den bokaktuelle Hamsun-kjenneren Peter Sjølyst-Jackson fra Birmingham med å snakke om "Latteren i *Pan*, *Victoria* og samtidspressen". Deretter skal Ronald Altinius (Hamsunsenteret) og Even Arntzen (UiT) – også de opptredene i tospann – ta for seg et emne som aldri ser ut til å miste sin aktualitet, nemlig "Hamsun som medias favorittskurk". Etter lunsj vil så et knippe studenter fra Universitetet i Tromsø presentere interessante sider ved kjente og mindre kjente bipersoner i Hamsuns omfattende forfatterskap.

Fredag 6. august står i medias tegn; Dagbladets Fredrik Wandrup vil snakke om "Hamsuns bruk av media", Nordlys mangeårige kulturjournalist Lasse Jangås tar for seg skandalestoffet rundt "*Redaktør Lyng*e og Olav Thommesen i VG" og vil også trekke linjer til dagens journalistikk, mens seminaret avrundes med Dagbladets kommentator Martine Aurdal, emne: "Samfunnets tabloidisering".

Seminaret vil foregå i Kultursalen på Hamsunsenteret, og i år – som alle tidligere år – vil foredragene bli utgitt i Hamsun-Selskapets velrenommerte skriftserie. Påmelding ved henvendelse til Hamsun-Selskapet:

polden@hamsun-selskapet.no

For ytterligere opplysninger: se Hamsun-Selskapets nettsider.

Så da gjenstår det bare å si: velkommen til Hamarøy, Hamsundagene og spennende litteraturseminar!

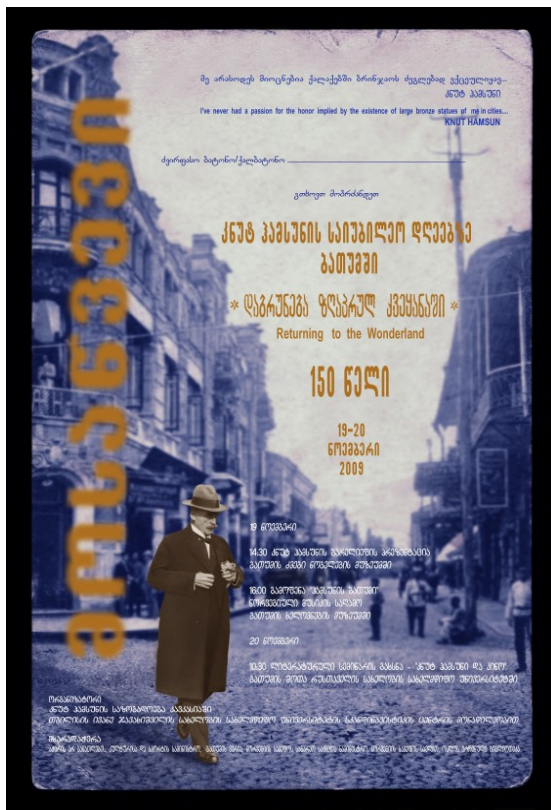
På vegne av Hamsun-Selskapet

Even Arntzen

Seminarleder/styreleder

Hamsun-jubileet i Georgia 17. – 20. november 2009

Den 16. november reiste ein delegasjon på åtte personar til Georgia for å delta på makingane av 150-års jubileet for Knut Hamsuns fødsel. Universiteta i Oslo, Bergen og Agder var representerte med professorane Ellen Mortensen (UiB), Jostein Børtnes (UiB), Gudleiv Bø (UiO) og Andreas G. Lombnæs (UiA). Frå Hamsun-Selskapet stilte Ola Veigård (Grimstad), Rolf Steffensen (Hamarøy), Leif Hamsun og Torunn Kjøk (Lom). Vi var alle inviterte til å halde foredrag om ulike tema på litteraturseminaret* i Tblisi og til å delta på litteratur-konferansen i Batumi.

Kortet var brukt som invitasjonen til utstillingane og andre arrangement. (Foto Olga Zhghenti)

Prof. Kakhbar Loria (Head of the Center for Scandinavian Studies, Tblisi University), prof. Frode Hermundsgård (OiU) og Olga Zhghenti (Chairman of the Hamsun Society in the Caucasus), hadde saman med folk frå den Norske Ambassaden i Baku, sett saman eit omfattande program. John Ramberg, den norsk ambassadøren i Baku, og fleire frå hans stab deltok på aller fleste arrangement. I tillegg til seminar og konferanse, var vi med på opning av fleire utstillingar, avduking av Hamsun-plakett, ekskursjon i Hamsuns fotspor i Kaukasus, møte med skuleklasser og sightseeing i Tblisi og Batumi med besøk i ruinane til Dronning Tamaras slott.

November er ikkje den beste månaden å reise til Georgia, fekk vi erfare. På turen opp til fjellpasset Kazbegi vart vi stoppa av snøstorm og glatt føre på godt og vel 2000 meter, men vi

var likevel så heldige at vi skimta snødekte fjelltoppar, bratte lier og djupe elvedalar når skodda letta litt innimellom. Vi spaserte langs Svartehavet, og dei fleste plukka med seg ein stein eller to frå stranda i Batumi. Landet er fullt av kulturminne. Det er lett å forstå at Hamsun vart fasinert av landskapet i Kaukasus.

Det var eit tettpakka og variert program, og vi fekk møte georgiarane i ulike situasjonar. M.a. kom vi midt opp i ei georgisk bryllaupsfeiring på ein restaurant i Batumi. Det var eit livleg selskap, og mange av oss skåla og dansa med brudeparet. Georgiarane har fleire tusen år gamal tradisjon med å lage vin, og det ville dei vise oss til gangs ved å la oss smake på dei mange variantane.

Reisa vart ei oppleving i seg sjølv: Frå Tblisi til Batumi hadde vi ei eiga vogn på nattoget, og det vart mang ein god prat og latter før folk fekk seg nokre timars søvn før det bar ut på nye opplevingar. Frå Batumi til flyplassen i Tblisi kjørde vi buss om natta. Med nysnø på fjellovergangane, vart det spennande om vi nådde flyet. Det gjorde vi. Men da vi skulle gå inn for landing i Istanbul eit par timar seinare, vart vi omdirigert til Antalya på grunn av tåke. Der vart vi palasserte i ein avgangshall, og så gløymde flyselskapet oss bort! Det var fint å vera fleire i lag for det var alltid nokon som heldt humøret oppe når det røynde på som verst. Ikkje før om kvelden kom vi oss attende til Istanbul, men da var det ingen fly til Oslo! Dermed vart det ei natt i Istanbul utan bagasje. Om vi ikkje fekk sett så mykje av byen, møtte vi trivelege og hjelpsame folk, og vi enda opp med ein betre middag og overnatting på Holliday Inn.

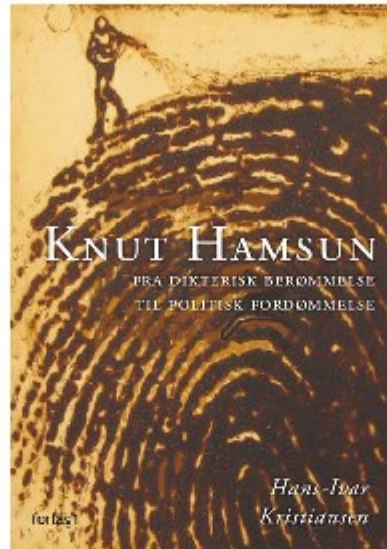
Folk i Georgia viste stor interesse for Hamsun og forfattarskapet hans. Den norske delegasjonen vart teke i mot som om vi skulle vore ”kongelege”. Vi hadde TV- og radiojournalistar med oss det meste av tida. Naturleg nok var Leif Hamsun eit ettertrakta intervjuobjekt overalt. Det var minneplakettar fleire stader, og apoteket der Knut Hamsun fekk kjøpt medisin for sin Kaukasiske feber, eksisterar framleis, så Leif nytta høve til å kjøpe Globoid (eller noko liknande). Georgia er eit vakkert land og er vel verdt eit besøk!

* Det blir laga ein rapport frå litteraturseminaret i Tblisi. Rapporten blir omsett til engelsk, og blir tilgjengeleg seinare i år.

Torunn Kjøk

Knut Hamsun fra dikterisk berømmelse til politisk fordømmelse

Hans- Ivar Kristiansen

Hvordan kan en av verdenshistoriens fremste romanforfattere være en sosial undermåler? En mann full av forkvaklet selvinnsikt, med et voldsom politisk raseri og som koker over av fordømmer? Fordømmer og selvforherligelse som bare øker utover i livet.

Knut Hamsun ble litterær fornyer uten å vite hva han fornyet, han ble modernisten som ikke kjente det gamle. Romanen *Sult* fra 1890 er en litterær sensasjon som vil holde seg langt utover våre dager.

Det var ikke nok å være anerkjent forfatter og verdensberømt. Han ville være mer, være folkets herold, en kulturell og politisk rådgiver. Valgene hans var katastrofale, men han klamret seg selvsikkert til solkorset.

Motsetningene er store hos den naive nazisten og den litterære modernisten, Knut Hamsun.

Pris: Kr 350

Bestilling : forlag1@forlag1.no

www.forlag1.no

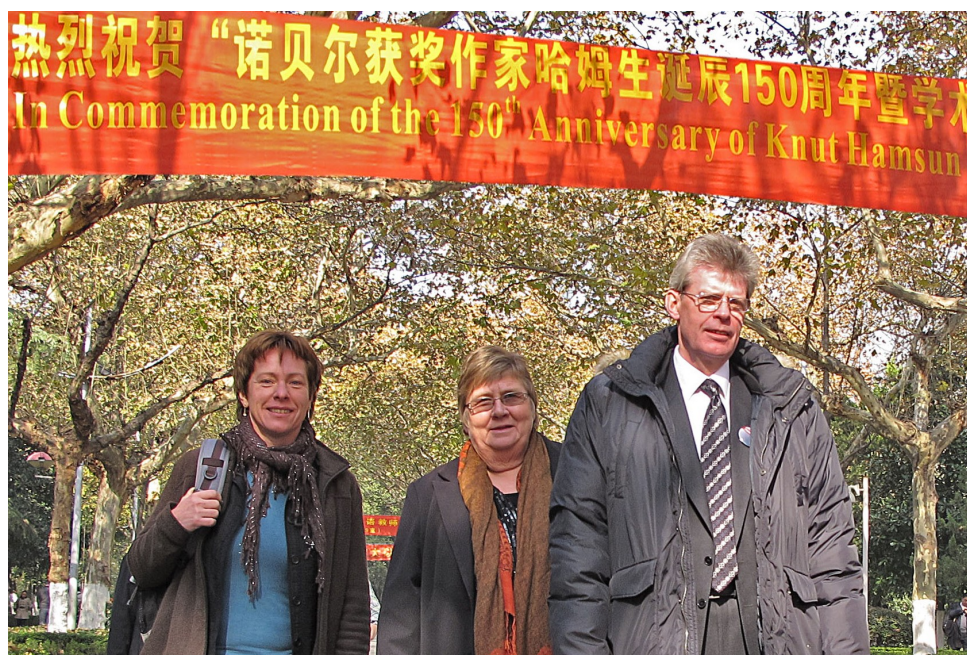
Hamsun-jubileet i Kina 4. – 7. desember 2009

Tekst: Torunn Kjøk

I samband med feiringa av 150-års jubileet for Knut Hamsuns fødsel, vart Knut Hamsun-laget i Lom v/leiar og nestleiar inviterte til Hamsun-symposiet på Universitetet i Nanjing 4. – 7. desember 2009. Invitasjonen var eit resultat av at professor Chengzhou He ved Chinese-Nordic Cultural Centre ved Universitetet i Nanjing deltok på litteraturseminaret i Lom i august 2009. Leif Hamsun fortalde om Knut Hamsun og somrane på Nørholm/Grimstad og las opp Nobeltalen. Torunn viste ein bildepresentasjon frå Lom og Noreg og snakka om Knut Hamsun, hans tilknytning til Lom, og om dette har sett spor i forfattarskapet.

Leif Hamsun og Knut Brynhildsvold i Gamlebyen i Nanjing. (Foto Bård Bårdløyken)

Elisabeth Fuchs, Torunn Kjøk og Leif Hamsun under banneret som markerar Hamsunjubileet ved inngangen til campus på Universitetet i Nanjing. (Foto BÅrd Bårdløyken)

Program

4. desember: Visning av Henning Carlsens film Sult frå 1966. Saman med professor Ståle Dingstad frå UiO, vart vi presenterte for studentar og professorar som var samla for å sjå filmen. Etterpå deltok vi i diskusjon om innhaldet i filmen m.a. konflikten mellom kvinne – mann som kjem til uttrykk fleire stader i forfattarskapet.

5. desember. Symposiet starta kl. 09.00, og vart opna av dekanus Zhu Gang ved School of Foreign Studies, Programmet varde til ca. 18.30 berre avbrote av lunsj og tepauser.

Følgjande tema og innleiarar hadde ordet:

- Per Wiggen frå Det norske konsulatet i Shanghai helsa symposiet og fortalde litt om Hamsunsatsinga frå UD si side med vekt på Kina.
- Ståle Dingstad, UiO: The Political Hamsun. Or if you prefer: Knut Hamsun – a National Satirist.
- Zhang Fusheng, People’s Literature Press: Translation and Publication of Collected Works of Hamsun in Chinese. Og han viste oss dei fire første bøkene som var oversett direkte frå norsk til kinesisk.
- Leif Hamsun: My Grandfather Knut Hamsun and Nørholm
- Zhu Jiamxin, Fudan University: ”Hunger” – on 1966 Film Adaption of Knut Hamsun’s Hunger
- Shu Xiaomei, Communication University of China: Going Elsewhere: Glahn’s Passage to India

- Knut Brynhildsvoll, UiO: Knut Hamsun's Hunger. A diverging opinion.
- Frederick Hale, Tsinghua University: Knut Hamsun and Gabriel Scott: The Relationship of Two Norwegian Writers
- Shi Qingjing, Nanjing University: Trancending Feminism: Knut Hamsun's view of gender role in Growth of the Soil
- Torunn Kjøk: Knut Hamsun and his Hometown Lom
- Zhuang Yan, Sichuan Foreign Studies University: Reinterpreting Hunger
- Chengzhou He, Nanjing University: Hamsun in China

Eit tett program med mange engasjerte og kunnskapsrike innlegg. For oss var det svært lærerikt å få kunnskap om korleis forskarar med ein annan kulturbakgrunn ser på Hamsun og hans forfatterskap. Dette gav oss eit anna perspektiv på forfattaren og verket enn det vi har fått ved å lytte til dei norske Hamsun-forskarane som ofte tek utgangspunkt i forfattarens haldning til Tyskland under andre verdskrig. Det var og overraskande å få greie på at så mange av bøkene til Knut Hamsun hadde vorte publiserte i Kina så tidleg som rundt 1900 og fleire gonger seinare, men da dreia det seg om omsettingar frå fransk eller russisk. Det vart fleire gonger understreka at kinesarane kjende seg att i Hamsuns romanar, spesielt i Sult og Markens Grøde.

Torunn Kjøk, Leif Hamsun og professor Changzhou He ved plakaten som viser programmet for Hamsunjubileet i Nanjing. (Foto Bård Bårdløyken)

6. desember. Denne dagen hadde professor He lagt opp ein omfattande ekskursjon for den norske delegasjonen og fleire av dei kinesiske professorane. Vi brukte heile dagen på å besøke mange historiske minnesmerke i og rundt Nanjing. Samstundes fekk vi god til å bli betre kjent med våre kinesiske vertar og dei andre som deltok på symposiet. Vi fekk god kontakt med dei fleste, og det var stor interesse for Noreg og norsk kultur i tillegg til Hamsun-interessen som vi har felles. Vertskapet vårt tok oss med på restaurantar der vi fekk smake på mange spesialitetar i det Nanjinske kjøken. Ikkje alle sette like stor pris på ein del av rettane som var framande for oss! Kokte, befrukta egg som var ruga i 13 dagar, vart i meste laget for enkelte.

Etter Hamsun-symposiet la vi, for eiga rekning, inn nokre ekstra dagar i Kina, og besøkte X'ian og Beijing. I Beijing møtte vi Tone Helene Aarvik på Den Norske Ambassade, og vi diskuterte mellom anna moglegheit for kultursamarbeid i framtida. Her fekk Knut Hamsun-laget overrekt dei første bøkene av dei nyomsette Hamsun-romanane, noko vi sette umåteleg stor pris på. Ei stor og viktig gåve til boksamlinga vi er i ferd med å bygge opp.

Konklusjon

Turen var lærerik, full av interessante opplevingar og vi lærde å kjenne representantar for eit stort kulturfolk som er svært opptekne av vår største forfattar, Knut Hamsun. Resultatet av turen er at vi har lært å kjenne og knytt gode kontaktar med studentar og professorar ved fleire kinesiske universitet, og vi har fått nye kontaktar ved Universitet i Oslo. Alle som var med på symposiet var samde om at vi bør få til eit seminar/symposium i Norge, gjerne på Hurtigruta, om eit par –tre år, og vi i Knut Hamsun-laget har alt undersøkt litt rundt dette. Får vi det til, vil også alle vi møtte på Hamsun-seminaret i Tblisi og andre internasjonale seminar i fjor bli inviterte. Vi fekk vera med på ei stor oppleving, og takkar UD så mykje for at dei støtta oss slik at turen kunne gjennomførast!

Turen er dokumentert med tekst (Elisabeth Fuchs skreiv dagbok på turen) og fleire hundre bilde som fotografen vår, Bård Bårdløyken, tok. Ein del ligg ute på www.hamsunlaget.no

Professor Chengzhou He lagar ein rapport på engelsk og kinesisk som vi får tilsendt når den er klar.

Greven. Vår tids Knut Hamsun?

Tekst: Ronald Altinius

I forbindelse med lanseringen av sin bok *Infødte skrik*, uttalte Håvard Rem at kirkebrenneren Varg Vikernes, alias Greven er vår tids Hamsun. Som nasjonens totalitære og mørke ansikt er Hamsun blitt så fristende å bruke, at dette tilsynelatende ikke trenger noen begrunnelse. For når det gjelder å banalisere Hamsun, så er Håvard Rem i godt selskap.

Rem forklarer sin sammenligning med at Hamsun og Vikernes har det til felles at de begge er skeptiske til det moderne samfunnet, og derfor finner en verdi ved å drive jordbruk. I Dagbladet 23. Mars, blir Rem videre sitert angående: "Deres ideologiske fellespunkt, men også landene Vikernes har en høy anseelse i, som Tyskland og Russland, er de samme som Hamsun hadde suksess i." Den som søker til kildene, vil imidlertid raskt finne nyanser i stadfestelsen av den evige bonde og nazist Knut Hamsun.

Som så mange andre begynte Hamsun sin politiske orientering ved å være rebelsk og radikal, og avsluttet sitt liv som stakk konservativ. I dette spennet ligger et vell av meninger nedfelt i brev, artikler og litteratur. Også om bondekallet og totalitære stater. Like etter Nikolai Bobrikov i 1898 var blitt generalguvernør i det russiske fyrstedømmet Finland, befant Knut

Hamsun seg i Helsingfors. I den forbindelse holdt han et foredrag hvor Russland blir nevnt i følgende ordelag: "Denne vældige Nation. . . ligger der som Europas sorte Blæksprut og strækker sine Fangarme ud forat suge til seg hvert tilstødende Land." Under den første verdenskrig kunne Hamsun også ta det lille folkets rett i forsvar mot det store, da han talte polakkenes sak mot de preussiske junkere, som i følge Hamsun opererte med en samvittighet fra "stenøkseenes tidsalder".

Historien om Knut Hamsun som bonde er like tragisk som den er teoretisk. For noen heltidsbonde ble aldri Hamsun, og best fungerte hans gårdsbruk når han kunne fjernstyre det fra sine skrivestasjoner. Splittelsen mellom å være forfatter og det å kunne titulere seg som "bonde" hadde en pris så høy at han heller ikke rådet sine sønner å følge i plogets vei.

Hamsun kan leses i mange retninger, men er fristende å tolkes enveiskjørt. Slik fjorårets debatt i dikterens 150-års jubileum, sluttet med det evinnelige spørsmålet: Kan man skille mannen og verket? 20. januar gav Dagbladets John Olav Egeland oss svaret. I sin kommentar "Krigen i våre hjerter", påpekte Egeland hvordan vi som nasjon ikke blir ferdige med verken andre verdenskrig eller dikteren som gav sviket et ansikt. Egeland konkluderte med at "Forholdet til Hamsun er blitt en bauta over vår vilje til vår løgn". Fortsatt elsker leserne sin Hamsun, samtidig som de blir lurt av "en nazist med et menneskelig ansikt." I følge kommentatoren er det derfor håpløst å skille forfatteren fra verket. Uten å henvise til en eneste referanse er Egeland entydig i sin dom: "Mot de fremmede eller livsudugelige er Hamsun hard, fordømmende og utstøtende."

Hos Hamsun kan vi få bekreftet egne fordommer og bli utfordret av forfatterens. Leser vi Hamsuns artikler kontra hans litteratur, kommer det til syne hvordan dikteren kunne la seg bryne mot polemikeren. Ikke minst gjelder det *Markens grøde*; boken som var en del av stridsrasjonen hos soldatene ved Østfronten, og som mer enn noe annet verk hos Hamsun er blitt knyttet til nazistenes budskap om å holde fast ved ættens "blod og jord".

For heller ikke *Markens grøde* er så entydig i sitt budskap at den bare kan vurderes som et rent jordbruksevangelium hvor helten er "ni hundre år gammel og igjen dagens mann." At vår tids uberegnelige økologiske situasjon, har kastet nytt lys over nødvendigheten av sjølberging, skal få ligge. *Markens grøde* tematiserer over langt flere aspekter enn hvordan selv den mest avsidige jordbruker lar seg fange inn under ny teknologi og det globale marked. Om vi i dag ikke er villige til å skille mellom mannen og verket, så demonstrerer Hamsun selv i den såkalte "Barnemordsdebatten", til fulle hvordan *han* kunne gjøre det.

I Hamsuns polemiske forsvar for de mange små som ble drept av sine foreldre, heter det i artikkelen "Barnet" fra 1915: "Hæng begge Foreldrene, rensk dem ut!" Hva skjer når Hamsun litterært behandler denne problematikken? I *Markens grøde* får vi servert en så nyansert versjon at hans utfordrere; forfatter Sigrid Undset og legen Johan Scharffenbergs morsperspektiv fremstår som høyst troverdig. For i romanform omtales selv de mødre som har tatt sine barn av dage; Inger Sellanrå og Barbro på Breidablikk med respekt, og gis nye muligheter av den "utstøtende" Hamsun. Som også skippermordersken Ane Maria får det i *Landstrykere*. Hamsuns "alter ego" i *Markens grøde* reflekterer over forholdet mellom natur og kultur slik: "Vi freder fugl og dyr, sa Geissler, det synes litt rart å ikke frede spædbørn." Avstanden til oppfordringen om henging er påtagelig.

Salgstall, oppmerksomhet og engasjement viser at Hamsun fortsatt kan finne veien, ikke bare til våre hjerter, men også til vår vrede, forstand og uforstand. Akkurat som professor i idéhistorie Trond Berg Eriksen entydig har stemplet *Markens grøde* som kitch, er selvsagt så vel John Olav Egeland som Håvard Rem i sine fulle rett til å komme med sine karakteristikk av Hamsun. Eller "hele Norges favorittnazist", som tegneserieskaperen Steffen Kværnland har omtalt han. Men heller ikke Knut Hamsuns virkelighet fortjener å bli stemplet mer banalt enn liv og verk tilsier.

Hadde Håvard Rem henvist til litteraturen, så ville han funnet en figur som i likhet med hans helt, Varg Vikernes både er drapsmann og gudsbespøtter. Abel Brodersen fra Hamsuns siste roman *Ringens sluttet* er en slik. Han velger bort et trygt liv som sjøkaptein, og Abel lever ut sine urinstinkter ved å ta bo i et skur og stjele fra det borgerskap han forakter. Lik en annen asket som kan tas under blasfemiparagrafen, den navnløse *Sult*-helten, fremstår Hamsuns siste hovedperson som inkarnasjonen av den vestlige materialismens nattside.

Etter at Hamsunsenterets utstilling åpner for publikum 11. Juni, vil dette generere til mer debatt. Og da vil det være enda mer rom for både Berg Eriksen, Egeland, Rem og andre til å utdype sine påstander. Gjennom den respekt og profesjonalitet Hamsun utøvde overfor litteraturen som kunstform, har etterkrigstiden vist hvordan forfatteren Hamsun stadig overlever privatpersonens ytringer. Hamsuns liv og verk rommer en versjon av livets ambivalens, som er til for både å kunne le og gråte av. Ringen er ikke sluttet med Varg Vikernes.

Aktivitet for Knut Hamsun-laget i Lom

Tekst: Torunn Kjøk

I 2009 har Knut Hamsun-laget i Lom hatt stor aktivitet, og vi har vore med på mange arrangement i Noreg og i utlandet. Stort sett har styreleiar Torunn Kjøk og nestleiar Leif Hamsun representert laget, men andre medlemmar har også gjort ein stor innsats.

Januar: Opning av Hamsun-salongen på Hurtigruta ”Midnatsol” som låg ved kai i Oslo, og lansering av jubileumsvinen i Oslo.

Februar: Lansering av jubileumsvinen på Fossheim Hotell i Lom. Offisiell opning av Hamsun-jubileet på Nasjonalbiblioteket og i Oslo Rådhus.

Mars: Lansering av jubileumsboka ” Knut Hamsun i Bjørnsons og Undsets rike” i samband med årsmøtet i Kvila.

April: Hamsun-Selskapets Oslo avdeling arrangerte Hamsundagar på Litteraturhuset i Oslo heile veke 17.

Juni: Opning av Hamsun-utstilling på Kjerringøy, og avduking av Hamsun-byste i Grimstad Markens Grøde med Juni Dahr og Gard B. Eidsvold på Garmostrædet. Ei fantastisk formidling av dei to skodespearane, og publikum hadde ei stor teateroppleving på låven.

Styret la ned mykje arbeid for å få dette til. Vi er også svært takksame for den store velviljen vi møter på Garmostrædet, og takkar for arbeidsinnsatsen Georg Sole la ned.

August: Hamsun-jubileet i Lom/Vågå. Mesteparten av programmet bygde på den programskissa vi la fram for snart 4 år sidan. Vi hadde spesielt ansvaret for utstillingane;

Kjell Bendiksen – nye dyptrykk på Norsk Fjellmuseum, Sérgio Calabri sine spegelvende glasmaleri i Vågå kulturhus, og filmen ”Knut Hamsun i Eventyrland” av Olga Zhgenti frå Georgia som vart vist på Norsk Fjellmuseum. Torstein K. Garmo steppa inn som innleiar i staden for professor Régis Boyer på litteraturseminaret på svært kort varsel, og gjorde ein god jobb. Vi fekk også tak i professor Chengzhou He frå University of Nanjing, og han heldt eit interessant foredrag om Hamsun og Østen.

Avduking av Skule Waksviks Hamsun-statue på Skultbakken.

Avduking av Hamsun-byste på Hurtigruta ”Midnatsol” som låg ved kai i Bergen.

Nyopning av Frydenlund skysstasjon i Aurdal med Hamsun-rom.

September: Utstilling av Sérgio Calabri sine bilde på Norsk Fjellmuseum.

Nasjonal Hamsunmarkering i Grimstad

Leif avduka Hamsun-byste og opna den nye Hamsunsalongen på Sortland Hotel

Hans-Ivar Kristiansen heldt foredrag på Folkeuniversitet på Ringeriket

Oktober. Leif og Ingar heldt foredrag på Hamsunseminar i Moskva.

Hans-Ivar heldt foredrag for elevar og lærarar ved Asker vidaregåande skole.

November: Hamsun-jubileet i Georgia. Vi var med på: litteraturseminar i Tblisi, litteraturkonferanse i Batumi, utstillingar, avduking av Hamsun-plakett, ekskursjon i Hamsuns fotspor i Kaukasus, møte med skuleklasser og sightseeing i Tblisi og Batumi.

Leif heldt foredrag på Hamsundag på Agder Folkehøgskole, og for fullsett Asker Bibliotek

Offisiell avslutning av Hamsun-jubileet på Nasjonalbiblioteket i Oslo med seminar og middag.

Desember: Hamsun-symposium på University of Nanjing, Kina. Professor Chengzhou He inviterte Leif og Torunn til å halde foredrag. Elisabeth Fuchs og Bård Bårdløyken vart med for å dokumentere turen i ord og bilde. Denne turen var sponsa av UD, og utan hjelp frå dei, hadde vi aldri klart å finansiere turen. Vi er svært takksame for at UD har eit program for Global kulturutveksling, og for at vi fekk nytte godt av denne ordninga!

Konklusjonen på jubileumsåret: Det har vore eit hektisk år med mykje arbeid, mange fine opplevingar og møte med mange interessant og triveleg folk. Vi har erfart at Hamsun på ingen måte er umoderne eller gløymt, i alle fall ikkje internasjonalt. Vi har fått mange nye vener, og knytt mange kontaktar både i universitets- og reiselivsmiljø som kan føre til auka trafikk i Hamsunstugu, på Hamsunsenteret på Hamarøy, til Grimstad og til Noreg generelt.

Fleire av oss i Knut Hamsun-laget i Lom er bedne om å halde foredrag på skolar, universitet og for litterært interesserte organisasjonar utover vinteren og våren. M.a skal Hans-Ivar Kristiansen ein tur til Universitetet i Vilnius.

Status Hamsuniana

Lom kommune bestemte i mai 2009 for å avslå byggesøknaden vår. Konsekvensen av dette vart at vi ikkje klarde å full finansiere prosjektet, og dermed trekte dei også attende kr. 1 million vi fekk tilsagn om i 2008. Kristian Frisvold vil lage ein privat reguleringsplan for oss, og vi må starte arbeidet med finansieringa på nytt. Konklusjon: Planen om eit service-bygg

” Hamsuniana” er ikkje forkasta, men det vil ta litt lengre tid å realisere prosjektet enn vi trudde.

Samarbeid Kunt Hamsun-laget i Lom og Lom Folkebibliotek

Knut Hamsun-laget har ei stor samling gamle og nye bøker som vi nå gjer tilgjengeleg for publikum. Godt og vel 100 bøker på 20 ulike språk er å finne på Lom Folkebibliotek. Sidan

ein del av bøkene har svært stor samleverdi, vil det ikkje bli høve til å låne med seg bøkene heim. Dei må lesast på biblioteket. Samlinga blir supplert etter kvart som vi får tak i nye bøker. Avtalen gjeld i fyrste omgang for 3 år.

Knut Hamsun og Gyldendals 25-årsjubileum i 1950

Tekst: Hans-Ivar Kristiansen

Dette er altså 2. januar 1950. Det hadde vært festmøte i aulaen med taler og så var det til Grand Hotell for middag. Det var taler av Harald Grieg, Francis Bull, Lars Moen, Arnulf Øverland, Peter Egge og Tor Bonnier. Det snakkes mye om de djerve menn og den kraft og økonomi som skulle til for å få forlaget hjem i 1924, det kom hjem på samme dag som Christiania ble til Oslo på nytt, men ikke ett ord om Knut Hamsun? De turte rett og slett ikke i 1950. Det ville ha blitt sett på som landsforrederi av ypperste klasse, selv så langt inn i fredstid som 1950, men nordmennene hadde ikke kommet seg etter rettsoppgjøret, etter raseri og hevngjerrighet. Men tøværet nærmet seg. De samme ville nok sikkert ha skammet seg litt i dag! Skammen kom nok ikke, men de ble litt mer forsonlige til sinns litt senere ut på 1950-tallet. Da det viste seg at interessen for *På gjengrodde stier* var stor i utlandet, så ville også Gyldendal ha med Hamsun å gjøre. De lever tross alt av penger.

Harald Grieg skriver om sitt utmerkede forhold til Knut Hamsun i *Litt om Knut Hamsun og hans forleggere* i 1937. Det skamroses om sjenerøsitet og tillitt. Det er i grunnen det samme han skriver i 1971 i *En forleggers erindringer*. Her sier han at Hamsun hadde 200 aksjer, at han i grunnen kunne ha påvirket styrevalg og retningslinjer, men at han hadde overlatt til forlaget og Harald Grieg å skjøtte dette til forlagets beste. I 1950 later de som om førkrigshistorien ikke eksisterer. I talen ved jubileet sier Harald Grieg at det som fikk stemningen til å snu for å få et norsk forlag, var William Nygaard. ”*Hans uforglemmelige innsats var det at han skapte et forlag som med hell kunne ta konkurransen opp med det overmektige danske Gyldendal. Dermed var den først store seier vunnet.*” Han glemmer hva han tideligere har sagt om Knut Hamsuns innsats, i det minste finner han det oppørtunt å fortrenge det. Under normale omstendigheter er slikt løgn.

Litt lengre nede i teksten sier han at ”(..)takket være ikke minst den norsk presses utrettelige bistand gikk det til slutt allikevel: 414 kvinner og menn - flere var det ikke- tegnet aksjer, noen få for større, de fleste for små beløp (...)”

Til slutt vil han da takke aksjonærene. Det nærmeste han kommer Hamsun er å si at det var 413 til sammen, og vi får tro at Knut Hamsun er medregnet. Senere på kvelden, På Grand Hotell, takker Grieg Francis Bull, O. Thommesen, Hroar Olsen og 1905- mannen Hagerup, men ikke ett ord om Hamsun. Det blir snakket om finansiering og penger, men ikke et ord om hvor disse pengene kom fra.

Francis Bull satt på Grini under krigen og var en god nordmann. Han snakker om ”nogen hundrede nasjonalsinnede kvinner og menn som gav sin skjerv av norsk æresfølelse(...)”

Så roser han seg selv og Harald Grieg, som seg hør og bør, for det strev og den innsats de hadde lagt for dagen. Han var formann i styret den gangen. I 1953, i Det Norske Studentersamfundet i Oslo, holder Francis Bull et foredrag om Knut Hamsun. Det får tittelen *Knut Hamsun på ny*. Det kan arte seg som en botsgang. En selvransakelse. Han kommer med en innrømmelse at han i 13 år ikke har orket å røre ved Hamsuns bøker. Så kommer det nesten litt patetisk:

”Men jeg tror ikke noen nordmann som husker året 1940, kan tale om dikteren Knut Hamsun uten først å rydde seg vei tvers igjennom det onde minnet om hva Hamsun skrev i de dagene(..). Dette såre inntrykket av hans avisskiverier, kan vi aldri glemme”

Så er det ikke måte på hva som legges til grunn for at han måtte velge som han valgte. Forfatteren var gammel og døv, han hadde bare Aftenposten og Fritt Folk og alt det vi kjenner så godt til. Bull bruker Knut Hamsuns egne argumenter fra rettsoppgjøret. Så oppfordrer han alle som opplevde 1940 til forsoning med dikteren. Men ikke ett ord om hvilken betydning han hadde for å få Gyldendal hjem til Norge, da han holdt tale i 1950.

Sigurd Hoel skriver om Knut Hamsun ved hans død i 1952 at det ville vært tungt å miste Hamsun i 1952, men det ville ha vært lett å skrive hans nekrolog. Han sier at hans feiltrinn, hans nazistiske sympatier er skjønnhetsflekker, ”en stor dikters lune.” Hans dikteriske betydning overgår alt. Sigurd Hoel er blant de først som står opp for Hamsun. Og han er ikke nådig mot Sigrid Undset i hennes karakteristikk av at Hamsun-romanene er i enkelthet

hvordan mannen får kvinner til sengs. Hoel synes det er både naivt og toskete av Undset. Men så var hun også vred på Hamsun. Hun overgikk nok i alt og helt mennene rundt Gyldendal-jubileet i 1950.

Arnulf Øverland er også til stede på festen i 1950. Og holder selvfølgelig en utmerket tale fra Den norske forfatterforning. Han var også formann i forfatterforeningen i 1925. Han sier at ” (...)da gjelden til Danmark ble betalt,(...) i alt vesentlig beror på direktør Griegs personlige evner.” Ikke ett ord om at noe så trivielt som Knut Hamsuns lommebok spilte en like stor rolle som Harald Griegs spesielle evner. Hvorfor er det pinlig å snakke om noe så konkret som penger? Og som om det skulle være mulig å bortforklare Hamsuns betydelige investeringer for å få kjøpt forlaget hjem til Norge 50 år før.

Petter Egge roser seg selv for å være en av dem som var med sammen med Harald Grieg, så de var tre tapre, men blakke menn, Grieg, Øverland og Egge. Satt Knut Hamsun på gangen? Og falt pengene dem i fanget som manna fra oven? Det han husker er hvor ”(...)stor og oppriktig gleden var hos nasjonalsinnende menn og kvinner, da Harald Griegs dristighet, tålmod og fremsyn endelig hadde seiret.”

Forsoningen med Knut Hamsuns to sider startet med Sigurd Hoel. Det var han som vekket folk til live. Han hjalp dem til å skille snørr og barter. Så kommer Francis Bull krypende ut av Grini- hiet. For han var det nok ikke lett.

Kristian Gierløff gir et bilde av Knut Hamsun i de siste ensomme år, isolasjon, ensomhet og fortielse. Det var nok slik Hamsun- familien så på dette i 1950 også.

De hadde en uendelig rekke av nedturer, fortjente og ufortjente, så forlagets forhold til sin største forfatter bare føyet seg inn i rekken av frustrerende opplevelser. Harald Grieg sto ikke høyt i kurs etter dette.

”Engang hadde jeg dog et navn i verden.”

Slik sier Knut Hamsun det i et brev fra 1945.

Kilder

Børs og katedral. Taler ved et forlagsjubileum, Oslo 1950.

Knut Hamsun på ny, Francis Bull. Oslo: Det norske Studentersamfund 1953

Tanker om norsk Diktning, Sigurd Hoel. Oslo: Gyldendal 1955.

Litt om Knut Hamsun og hans forleggere. Harald Grieg.

Knut Hamsuns egen røst. Christian Gierløff 1961

Viktig meddelelse til Hamsun-Selskapets medlemmer!

For framtiden tar vi altså sikte på at Hamsun-nytt skal bli en ren internettpublikasjon. Derfor trenger vi **epostadresser** til Hamsun-Selskapets medlemmer, for å få distribuert bladet. Så nok en gang, kjære medlemmer:

Vær så snill og send en epost, merket "Epostregistrering" til **polden@hamsun-selskapet.no** for at vi skal få laget en epostliste over medlemmene.

NB: Det er også **særdeles viktig** at de (få?) av dere som **ikke** har epost/tilgang til internett sender et kort skriv om dette til

Hamsun-Selskapet, postboks 31, Hamarøy

slik at dere kan få tilsendt en papirversjon.

På vegne av Hamsun-Selskapet

Even Arntzen

Styreleder

H A M S U N – S E L S K A P E T H A M A R Ø Y

Hamsun-Selskapet ble stiftet under Hamsun-dagene på Hamarøy 1988. Selskapets formål er å utbre informasjon om og skape interesse for Hamsuns forfatterskap. Medlemmer får tilsendt Hamsun-Nytt fire ganger om året. Medlemskontingent per år:

Enkeltmedlemmer kr. 300,-, familie/par kr. 350,-, institusjoner kr. 500,-. Hjemmesider: www.hamsun-selskapet.no

Henvendelser i henhold til medlemskap, kontingentbetaling, adresseendring og bestillinger: Hamsun-Selskapet v/Toril Halmøy, Postboks 31, 8298 Hamarøy, tlf. 950 36590, E-post: polden@hamsun-selskapet.no

Henvendelser til Hamsun-Nytts redaksjon: Elke Kriehn v/Knut Hamsun vgs Kompetansesenter, Boks 83, 8298 Hamarøy. Tlf. 75772350 E-post: ek@nfk.no

Lokalavdeling Grimstad: Ola Veigaard (leder), Bioddgt. 6, 4878 Grimstad, tlf. 91184007, ola@veigaard.no

Lokalavdeling Oslo: Christian Schlüter (leder), Falsensgate 16A, 0556 Oslo, chhaako@online.no

Hamsunlaget Lom: Torunn Kjøk (leder), Tlf. 90738489, e-post: tkjok@online.no

Hamsun-Selskapets Styre:

Even Arntzen (leder), Tromsø
Wenche Rokkan Iversen, Svolvær
(nestleder)
Arne André Solvang, Hamarøy
kommune
Marianne Apold, Hamarøy
Ola Veigaard, Grimstad
Nils Magne Knutsen, Tromsø
Christian Schlüter, Oslo
Torunn Kjøk, Lom (assosiert medlem)

Varamedlemmer:

Elin Eidsvik, Hamarøy
Nina Frang Høyum, Oslo
Randi Eilertsen, Narvik
Erik Gjestvang, Skien

Valgkomité:

Toril Halmøy (leder), Hamarøy
K. Hedvig Rasmussen, Karlsruhe
Torunn Kjøk

Hamsun-links:

www.hamsun.vgs.no
www.hamsun.at
www.hamsun-selskapet.no
www.hamsunlaget.no

www.hamsunsenteret.no

www.knuthamsun.no

www.hamsuns-rike.no

www.hamsun.no

Hamsun-Nytt er utgitt med støtte fra Nordland Fylkeskommune, nfk.no